

Theda Skocpol'ün Sosyal Teoriye Bütüncül Katkısı: Devletler, Devrimler ve Uluslararası Bağlam

Deniz Dinç, Bağımsız Araştırmacı, ORCID: 0000-0001-7894-0439,
e-posta: denizyeniden@gmail.com

Özet

Bu makale Skocpol'ün sosyal teorisini onun çığır açıcı çalışmaları 'Devletler ve Toplumsal Devrimler' ve 'Devleti Geri Getirmek'i temel alarak incelemektedir. Skocpol'ün karşılaştırmalı devrim çalışması devletlerin askeri yenilgi sonucu azalan kapasitelerini analiz eder. Geleneksel iç ve dış politika ayrımını ortadan kaldırmaya çalışan çalışmasıyla Skocpol, disiplinler arası bütüncül bir sosyal teorinin doğuşuna katkı sağlar. Bu çalışma Skocpol'ün teorisini aşırı yapısal deterministliğin ve de neorealizmin etkisinde kaldığı için eleştirmektedir. Her ne kadar Skocpol'ün yaklaşımının sorunlu yanları olsa da Skocpol, devlet teorisini bütüncül yapısal bir hatla kurduğu için uluslararası ilişkilerin tarihsel sosyolojisinin gelişimine katkı sağlamıştır. Beş bölüme ayrılmış bu makalede sırasıyla Skocpol'ün devrim anlayışı, Skocpol'ün karşılaştırmalı Yapısalcı analiz metodu, Skocpol'de Devletin Özerkliği ve Sınırları, Skocpol'ün teorisinin Uluslararası bağlamı ve sınırları ve Skocpol'e Yöneltilen eleştiriler incelenmiştir. İlk iki bölümde Skocpol'ün tarihsel sosyoloji anlayışı açıklanmıştır. Üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümlerde Skocpol'ün düşüncelerinin değerlendirilmesi eleştirel bir bağlamda devam etmektedir. Birinci bölümde, Skocpol'ün devrim anlayışındaki savaşların rolü devlet kapasitesini düşürmesi açısından incelenmiştir. Bu süreci Skocpol devrimleri tetikleyen önemli bir faktör olarak inceler. Skocpol'ün devlete verdiği özerk bakış açısı Skocpol'ü Weberci tarihsel sosyoloji kategorisine eklemiştir. Bu çalışmada, Skocpol'ün özerk devlet teorisinin sınıfsal boyutları da vurgulanmıştır. İkinci Bölümde, örnek devrimlerle Skocpol'ün yapısalci analizinin ana hatları ifade edilmiştir. Fransa, Rusya ve Çin devrimleri analizinin önemli hatları ve karşılaştırmalı sosyal teorinin yapısal açıklayıcı ilkeleri belirtilmiştir. Son üç bölümde, Skocpol'ün aşırı yapısalci analizi, siyasi ideolojileri, iradeyi, devrimci örgüt ve liderleri dışlaması açısından eleştirilmiştir. Bu çalışmada Skocpol'ün devrimci öznellik meselesi açısından köylülüğe yaptığı aşırı vurgu sorunlu bulunmuştur. Skocpol'ün evrensel bir devrim, evrensel bir toplum ve politika bağlantısı üzerinden şekillenmiş argümanlarının tarihsel sosyolojinin ilkeleriyle çeliştiği işaret edilmiştir. Uluslararası ilişkiler açısından Skocpol'ün iç ve dış politika ayrımına dayanan realizmi aşma çabası bu çalışmada değerli bir çaba olarak değerlendirilmiştir. Fakat, Skocpol'ün savaş kavramını sosyal teoriye katması bu makalede sorunlu bulunmuştur. Bu çalışma Skocpol ve Gilpin'in neorealizmi arasında teorik düzeyde şartıcı benzerlikler bulunduğunu iddia etmektedir. Bir başka deyişle, Skocpol'ün analizi de kronolojik fetişçi ve zaman merkezci hatalara düşmektedir. Skocpol'ün neorealist anarşi çerçevesini dolaylı olarak kabul etmesi kronolojik fetişçilik eleştirisini üstüne çekmesine yetmektedir. Her ne kadar yapısal bir benzerlik olsa da Skocpol'ün üç

devrim kıyası zamanmerkezcilik sorunlarını açıkça barındırmaktadır. Üç devrim de farklı tarihsel ve sosyal hatlar üzerinden oluşmuştur. Yapısal analizi doğrulamak için tarihi zorlamak elbette zamanmerkezcilik olarak değerlendirilecektir. Skocpol'ün aktörleri dışlayan yapısalcı analizi tüm eksiklerine rağmen önemli bir tartışma platformu misyonu yürütmüştür. Skocpol, sosyal teorinin bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan öncü düşünürlerden biridir. Bu bağlamda, pozitivistimin yarattığı disiplin farklılıklarına da interdisiplinerlik nosyonu açısından Skocpol'ün sosyal teorisi bir meydan okumadır. Her ne kadar Skocpol'ün analizinde geline son nokta devlet teorisi olmayan bir devlet merkezlik olsa da Skocpol devletin kara kutusunu açmıştır.

Anahtar Sözcükler: Theda Skocpol, Karşılaştırmalı Siyaset, Devrimler, Devletler, Uluslararası Tarihsel Sosyoloji

Theda Skocpol's Holistic Contribution to Social Theory: States, Revolutions and International Context

Abstract

This article examines the social theory of Skocpol based on her groundbreaking work 'States and Social Revolutions' and 'Bringing the State Back In'. The comparative revolution study of Skocpol analyzes diminishing state capacities as a result of military breakdown. Skocpol contributes to the emergence of an interdisciplinary holistic social theory through her study, which attempts to abolish traditional domestic and foreign policy divisions. This study criticizes Skocpol's theory for its structural overdeterminism as well as for remaining under the influence of neorealism. Although there are problematic aspects of the approach of Skocpol, by constituting a state theory through a holistic structural pattern, she contributes to the development of the historical sociology of international relations. In this article, which is divided into five sections, Skocpol's understanding of revolution, Skocpol's comparative Structural analysis method, State Autonomy and Its limits in Skocpol's theory, international context and boundaries of Skocpol's theory, and Criticisms towards Skocpol are examined. In the first two sections, the historical sociological thoughts of Skocpol have been evaluated in a descriptive way for the reader. In the third, fourth and fifth chapters, the evaluation of Skocpol's thoughts continues in a critical context. In the first section, the role of the wars in Skocpol's revolution understanding has been examined in terms of reducing the state capacity. Skocpol examines this process as an important factor that triggers the revolutions. Skocpol's autonomous viewpoint to the state added Skocpol to the Weberian category of historical sociology. In this study, the class dimensions of Skocpol's autonomous state theory are also emphasized. In the second section, the outline of Skocpol's structuralist analysis with the examples of revolutions is mentioned. Important lines of the analysis of the revolutions of France, Russia, and China and the structural explanatory principles of comparative social theory are indicated. In the last two sections, Skocpol's overstructuralist analysis has been criticized for excluding political ideologies, willpower, revolutionary organizations and leaders. In this study,

Skocpol's excessive emphasis on the peasantry in terms of revolutionary subjectivity was also found problematic. It has been pointed out that Skocpol's arguments formed in connection with a universal revolution, a universal society and politics linkage contradict the principles of historical sociology. In terms of international relations, Skocpol's effort to overcome realism based on the internal and the external policy distinction has been evaluated as a valuable effort in this study. However, Skocpol's inclusion of the concept of war into social theory has been found problematic in this article. This study claims that there are surprising similarities between Skocpol and Gilpin's neorealism at the theoretical level. In other words, Skocpol's analysis also falls into chronological-fetishist and time-centric errors. Skocpol's indirect acceptance of the neorealist anarchy framework is sufficient to draw criticism of chronological fetishism. Although it focuses on structural similarities, Skocpol's three revolution comparisons clearly contain time-centrism problems. All three revolutions have occurred through different historical and social lines. Of course, forcing history to verify structural analysis is considered as time-centrism. Despite all of its shortcomings, Skocpol's structuralist analysis that excludes actors has carried out an important discussion platform mission. Skocpol is one of the leading thinkers who emphasizes that social theory should be evaluated in a holistic way. In this context, Skocpol's social theory is a challenge in terms of the notions of interdisciplinarity against disciplinary differences created by positivism. Although the final point reached in the analysis of Skocpol in this study is a state centrism without a state theory, Skocpol opened the black box of the state.

Keywords: Theda Skocpol, Comparative Politics, Revolutions, States, International Historical Sociology

Giriş

Ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinin ortak özelliği, uluslararası aktörlerin birbirleri arasındaki etkileşimlerini, hareket biçimlerini ve bunun olanaklarını sistemli bir biçimde açıklamaya çalışmaktır. Temel aktör olan devletin hangi değişkenler temelinde hareket ettiği ve etkileşim kurduğu sorusuna ise baskın kuram olan neorealizmin cevabı 'güç düzeyi' biçiminde olmuştur. Dolayısıyla devlet, ulus ve toplum, aynı kümenin birbirine eş, sabit ve etkisiz elemanları olarak ele alınırken; değişen ve değiştiren temel faktörün 'güç düzeyi' olduğu görüşü uzunca bir süre disipline hâkim bakış açısı olmuştur. Böylelikle disiplin, iç dinamikten bağımsız düşünülen, güç temelli bir dış dinamiğin araştırılmasına yönelmiştir. Bu durumun temel nedeni ise bahsi geçen devleti, statik ve izole düşünme biçimidir. Bir başka deyişle, uluslararası ilişkiler açısından devlet, sosyolojik bir kurum olarak değil; statik ve kendinden menkul; tarihi ve öznesi sorgulanmamış; dâhili hareket alanı çerçevesinde kadiri mutlak, asosyal bir yapı olarak ele alınmıştır. Oysa bu bakış açısı, uluslararası ilişkilerin değişim

sorununa yeterince cevap verememekte ve modern ulus devletinin kuruluşu ile onun dünya genelinde sistematik bir kurum olarak yaygınlaşmasını yeterince açıklayamamaktadır. 1970'li yıllarla birlikte giderek daha fazla merak uyandıran bu eksik analiz düzeyini, çok boyutlu bir sosyal düzlemde ele alarak, modern devletler sisteminin şekillenmesine neden olan temel sorunları inceleyen alana tarihsel sosyoloji adı verilmektedir. Ancak, esas itibarıyla geçmişini daha eskiye dayanan ve konu dağarcığı devletle sınırlı olmayan tarihsel sosyoloji ile, bu makalede ele alınan uluslararası ilişkilerin tarihsel sosyolojisi birbirine karıştırılmamalıdır. Genel olarak tarihsel sosyolojiyi tanımlayan, modernitenin kuruluşunun ve dönüşümünün incelenmesidir (Delanty ve Işın, 2003: 1). Örneğin kapitalizmin, ulus devletlerin kökenleri ve gelişimi, dinlerin ve ideolojilerin dünyaya yayılması, devrimlerin sebepleri ve sonuçları gibi geniş ölçekli mevzuları tarihsel sosyologlar makro bir bakış açısıyla inceler. Tüm bunları incelerken geçmiş sosyal kalıpların (*patterns*) ve yörüngelerin (*trajectories*) güncel seçimleri ne derecede etkilediği veya toplumsal güncel seçimlerle ne derece ilgili, bağlantılı, ilgisiz olduğunu anlamaya çalışır (Skocpol, 1984: 5). Uluslararası ilişkilerin tarihsel sosyolojisini tanımlayan genel karakteristikse, modern devletler sisteminin oluşumu ve dönüşümü ile ilgilidir. Buna göre uluslararası ilişkilerin tarihsel sosyolojisi, üç soru ile karakterize edilebilir: Bir: Uluslararası ilişkiler anlamında modern devlet nedir ve nasıl kurulmuştur? İki: Modern devletlerarası sistemde devletin görevlerini, hareket tarzını ve değişimini belirleyen faktörler nelerdir? Üç: Ulusal ve uluslararası düzlemde devletin sosyal konumu ve değişimdeki yeri nedir?

Bu anlamda elinizdeki makale, Theda Skocpol'un devlet teorisine ve bu teorisinin uluslararası tarihsel sosyolojiye katkısına ayrılmıştır. Skocpol'e göre devletin hem ulusa hem de uluslararasına karşı görev ve sorumlulukları bulunmakta, mevcut iç-dış politika ilişkisi de bu yüzden birbirinden ayrı tutulmamalıdır. Ulusal ve uluslararası alanda devletin hareket yapısı, olanakları ve görevlerini bu eleştiri üzerinden yeniden tanımlayan Theda Skocpol, 1979 yılında doktora tezine dayanarak yayımladığı 'Devletler ve Toplumsal Devrimler: Fransa, Rusya ve Çin'in Karşılaştırmalı Bir Çözümlemesi' adlı çalışmasıyla yaygın ölçüde tanınırlığa sahip olmuştur. Son dönemde Amerikan toplumundaki refah devleti ve toplumsal adalet mevzularına odaklansa da devlet ve toplumsal devrimler üzerine olan çalışması, kullandığı özgün argümanı ve karşılaştırmalı analiz yöntemiyle, Skocpol'un en önemli çalışması olarak hala güncelliğini ve önemini korumaktadır. 1970'li ve 1980'li yılların ardından sosyolojinin uluslararası çalışmalardaki etkisi giderek artmaya başlamış ve uluslararası ilişkiler ile sosyoloji arasındaki dışlayıcılık, bir nebze de olsa yumuşama göstermiştir (Hobson vd., 2010: 1). Bu anlamda, Skocpol'un çalışmaları uluslararası ilişkiler için önemli bir misyon taşımış ve iç-dış politika ayrımına

dayanan geleneksel uluslararası ilişkiler kuramlarına ciddi bir meydan okuma olarak ortaya çıkmıştır. Her ne kadar Skocpol'ün kullandığı karşılaştırmalı ve yapısalcı yöntemeye dayanan devrim sosyolojisi çalışması ciddi eleştiriler olsa da toplumsal teorinin disiplinleri aşan bütünselliğini göstermesi açısından başarılıdır. Charles Tilly'nin 'Devletler ve Toplumsal Devrimler' isimli çalışmayı yorumlarken ifade ettiği gibi, "çalışmaya, test etmeye, ayrıntılarına inmeye ve taklit etmeye değen bu kitaba, bu makalede eleştirel boyutlarını da göz önüne alarak odaklanmaya çalışacağım."¹ Skocpol'ün 'Devletler ve Sosyal Devrimler' dışındaki kanımca ikinci en önemli çalışması devlet teorisini esas alan *Bringing the State Back In* isimli derleme kitapta yazdığı aynı isimde makalesidir. Yine adı geçen derleme kitapta Weberci tarihsel sosyolojinin önemli isimlerinin devlet çalışmalarına vurgu yaptığı ve Skocpol'ün de bazılarında ortak yazar olarak içinde bulunduğu diğer makaleler, devlet teorisi çalışmalarına önemli kuramsal katkılar sağlamıştır. 'Bringing the State Back In' makalesi, devletin potansiyel olarak otonom mu yoksa sınıf mücadelesine bağlı olarak görel bir otonom hareket alanına mı sahip olduğu soruları üzerinden neo-Marksist gelenek ile Weberci tarihsel sosyologlar arasında önemli bir tartışma zemini sunmaktadır. Skocpol'ün devrim anlayışı da Weberci kurumsalcı gelenekten özgün olduğu kadar tartışmalı önermeler de içermektedir.

Beş bölüme ayrılmış olan elinizdeki makalenin ilk iki bölümü sırasıyla Skocpol'ün devrim anlayışına ve örnek olaylara dayanarak incelenen Skocpol'ün karşılaştırmalı yapısalcı analiz metoduna ayrılmıştır. Üçüncü bölümden başlayarak Skocpol'ün teorisinin eksik yanlarına da değinen bu çalışma, üçüncü bölümde Skocpol'ün Devlet teorisini ve Skocpol'deki devlet özerkliği (otonomisi) kavramlarını incelemektedir. Dördüncü bölüm Skocpol'ün uluslararası bağlamı ve bu bağlamın sınırlarını değerlendirecektir. Beşinci bölüm olan son bölümde ise Skocpol'ün yapısalcı yaklaşımına yöneltlen eleştiriler ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Skocpol'ün Devrim Anlayışı

Skocpol'ün devrim anlayışını daha iyi anlayabilmek için öncelikle devrim sözcüğünün kavramsallaştırılmasına genel olarak değinmeye çalışacağım. Türkçe'deki 'devrim' kelimesinin batı dillerindeki karşılığı olan '*revolution*', devir hareketini anlatan astronomi kökenli bir sözcüktür. Hatta 1543 tarihli Copernicus'un eserinin adı, *De Revolutionibus Orbium Coelestium* (Göksel Kürelerin Dönüşleri Üzerine) ismini taşımaktadır. Dolayısıyla devrim bir deviri, devri daimi ifade etmektedir (Türk, 2018: 203). Yeni bir düzen yaratma ve tarihsel akışa bilinçli yön verme anlamında kullanılan devrim kavramı ise onsekizinci yüzyıl Fransız ve Amerikan devrimleri bağlamında ortaya çıkmıştır.

Modern anlamda devrimin kavramsallaştırılması birçok yirminci ve yirmibirinci yüzyıl düşünürü tarafından farklı şekilde yapılsa da devrimi tanımlayan şiddet, iç savaş, büyük dönüşüm bağlamları onsekizinci yüzyıldan beri birbirine benzer ve fakat farklılıkları da olan çeşitli tanımlamalarla devam etmektedir. Örneğin, Rosenau'ya göre devrim, yönetici elitin şiddetle yer değiştirmesi olan darbeden farklı olarak, farklı sosyal boyutları olan bir tür iç savaştır (Rosenau, 1964: 45-91). Hegel'de devrim dünya ruhunun kendisini gerçekleştirme için durmaksızın çabaladığı önlenemez bir değişimdir. Yine Marx'a göre devrim tarihsel güçlerin mücadelesinin bir ürünü olarak, burjuva ve proletarya ilişkisinde olduğu gibi ortaya çıkan, önlenemez bir dönüşümdür. Arendt'te ise despot hükümetler tarafından el konulmuş olan özgürlük ve imtiyazın restorasyonudur (Coccia, 2019: 1-2).

Devrimin bu şekilde modern kavramsallaştırılması Reinhart Koselleck'in Heiner Schultz'dan alıntılanarak incelediği kavramların ve durumların karşılıklı değişimini gösteren dört temel mantıksal sonuçtan üçüncüsüne tekabül etmektedir. Yani bir sözcüğün anlamı değişir, fakat değişim öncesinde eşleştiği anlam gerçekliği aynı kalır. Dolayısıyla değişen semantiğin (anlamın) realiteye uygun olması için dilsel olarak yeni ifade formlarının oluşma ihtiyacı ortaya çıkar (Koselleck, 2020: 61-62). Devrim kavramının ilk astrolojik anlamının değişmesiyle birlikte 18. yüzyılın ortalarına kadar devrim ve iç savaş birbiriyle iç içe geçmiş bir durum halini aldı. Her düzen değişikliğinde bir devir sona eriyor ve yeni bir devir başlıyor ama devrimle iç içe giren iç savaş sürekli bir döngü gibi kendini yeniliyordu. Aydınlanma ve Fransız Devrimi'nden bu yana 'devrim' kavramı halkların şiddetin azalacağı bir ortamda barışçıl bir şekilde kendi kendilerini yöneteceği yepyeni bir sürece açılan benzersiz bir geleceğe atıfta bulunmaya başladı. Ancak bu yeni devrim kavramı ilerici devrimlerin de barışı getirmek için iç savaşa yol açmak zorunda olduğunu sürekli göz ardı etti ve hatta baskılandırdı. Ütopikleşen devrim kavramı kavramsal olarak iç savaşa yer vermemesine rağmen iç savaş ve şiddet paradoksal olarak daha fazla tetiklendi. Dolayısıyla 18. Yüzyıldan itibaren kavram değişirken içeriğindeki ölüm, savaş ve şiddet sarmalı ironik şekilde devam ediyordu (Koselleck, 2020: 63).

Arendt devrimsel kavrayışta şiddetin rolünü talileştirmek ve Fransız devriminden günümüze uzanan devrim süreçlerini değerlendirirken, aydınlanma mirasının mutlaklaştırıcı yönüne vurgular yapmaktadır. Arendt'e göre özgürleşme meselesinde karşılaştırıldığında Amerikan devrimi, Fransız Devrimi'nden çok daha "özgürleştirici ve devrimci" bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Arendt'in önermesinde sosyal adaletin eşitlikçi evrenselci dinamiğini yansıtmak için ortaya çıkan devrimler yenilik getirememekte, doldurduğu eski düzenin boşluğunda eskiyi bir şekilde yeniden üretmektedir. Bu bağlamda Arendt

Amerikan devriminin sosyal adaleti izole eden kuruluş dinamiğinde kuvvetler ayrılığı prensibini öne çıkararak gerçek dönüştürücü, özgürleştirici potansiyel bulmaktadır (Türk 2020, 190-196). Arendt egemenlik üreten mutlaklaştırıcı olarak değerlendirdiği Aydınlanma mirasının şiddet bağlamında yarattığı hayal kırıklığından etkilenmiş gözükmektedir. Şiddet ve savaş mefhumu devrim kuramsallaştırması ve kavramsallaştırması yapan diğer 21. yüzyıl düşünürlerini de etkiler. Örneğin, Deutsch devrimin oluşmasında dört özelliğin olduğunu vurgular. Bunlar: kitlesel katılım düzeyi, süre, devrim sırasında ölen/öldürülen insan sayısı, isyancıların amaçları ve devrimin sonuçları şeklinde sıralanmaktadır. Yine Deutsch'a göre devrimin iki temel belirleyicisi bulunmaktadır. Birincisi, uzun süreli toplumda oluşan hoşnutsuzluk ve ikincisi, devrime sebep olacak ani, olaysal, durumlardır (Deutsch, 1964: 102-104 aktaran Coccia, 2019: 2). Bütün bu kavramlara ek olarak Rosenau (1964: 63-64) devrimleri, kendi tabiriyle iç savaşı, üçe ayırarak incelemektedir. Kişisel Savaş, Otorite Savaşları ve Yapısal Savaşlar, Rosenau'ya göre adı geçen üç tarz devrimi açıklamaktadır. Kişisel Savaş siyasi yapıdaki rol değişikliklerini simgelemektedir. Otorite savaşları siyasal alandaki rekabete, diktatörlükten demokrasiye geçiş gibi örneklerle desteklenen siyasal yapıdaki alt üst oluşu açıklar. Yapısal savaşlar ise toplumdaki sosyo-ekonomik değişimi simgeler. Bu anlamda, otorite ve kişisel savaş boyutunu da içinde barındırır (Coccia, 2019: 4). Devrim sözcüğünün doğuşuna ve kavramsallaştırmasına genel bir bakıştan sonra Skocpol'ün karşılaştırmalı tarihsel sosyolojik devrim kavramsallaştırmasını yakından inceleyip Markist devrim anlayışlarıyla ilişkisini kurabiliriz.

Skocpol'ün devrim anlayışı devletlerin içinde bulunduğu askeri ve siyasal krize büyük önem verir. Devletle egemen sınıf arasındaki güç ittifakı işte bu kriz dönemlerinde bozulur. Kriz anlarında üreticilerin devlete karşı muhalefeti, egemen sınıfların da devlete sırt dönmesiyle devlet acz içine düşer. Uluslararası sistemin dayattığı politikaları üretemez ve toplumsal devrimlerle yüzleşir. Mesela Fransa örneğinde mutlakiyetçi devlet toprak aristokrasisi ile kurduğu ittifakla ayakta duruyordu. Dolayısıyla, köylülüğe ve yeni gelişen burjuvaziye karşı Bourbon Fransa'sı olumsuz bir siyasi konumlanış içerisindeydi. İngiltere ile uluslararası arenada girilen rekabet sonucu bozulan ekonomiyi düzeltmek için arttırılan vergiler, aristokrasinin de devlete sırt çevirmesine sebep oldu. Bu noktadan sonra toplumsal devrimler kaçınılmazdı (Vergin, 2003: 206). Skocpol'e göre, devrimler uluslararası devletler sisteminin dayattığı rekabet üzerinden şekillenmektedir. Bu rekabetin yol açtığı krizleri dindirmekte yeterli devlet kapasitesine sahip olmayan devletler köylülüğün belirleyici olduğu toplumsal bir ayaklanmayla devrilir. Bir başka deyişle, devrimci kriz ortamlarında savaş ve savaşın yarattığı baskılar devrimci krizin derinleşmesinde çok etkilidir:

Uluslararası devletler sistemindeki gelişmeler (özellikle savaşlardaki yenilgiler ya da işgal tehdidi) ve sömürgeci denetim üzerindeki mücadele neredeyse tüm devrimci krizlerin patlak vermesine doğrudan katkıda bulunur. Çünkü bu tür gelişmeler kurulu siyasal otoritelerin ve devlet denetimlerinin temelini oyulmasına yardım eder; böylece de temel çatışmaların ve yapısal dönüşümlerin önünü açar. Bundan başka, uluslararası askeri dengeler ve çatışmalar, toplumsal devrimlerin tamamlanması ve siyasal olarak pekiştirilmesi için gerekli 'Alanı' sağlar (Skocpol, 2004: 61).

Skocpol'un devrim anlayışının ikinci en önemli hipotezi devrimlerin sonuçlarıyla ilgilidir. Skocpol'e göre toplumsal veya sosyal devrimlerin sonucunda eski devlet rejimine göre çok daha rasyonel, merkezîyetçi ve güçlü devlet yapılarına ulaşılır. Aslında bu durum çok da devrimcilerin talepleriyle örtüşen sonuçlar değildir. İşte bu amaç ve sonuçlar arasındaki tutarsızlık sosyal yapının bir ölçüde zorla dayattığı durumdur. Dolayısıyla Skocpol yapısal analize aşırı önem verirken, iradi devrim açıklamalarını da bir o kadar bastırır. Devrimlerin yapısal sonucunda mesela Rusya ve Çin örneğinde devletlerin sönmümlenmesi gerekirken; ki bu Marksist devrimcilerin ortak beklentisidir; çok daha güçlenmiş ve otoriterleşmiş devlet yapılarına ulaşılır. Fransız Devrimi ise özgürlüğü dışlayan bir Jakobenizme dönüşür. Devrimin idealleri eşitlik, özgürlük ve kardeşlik, devrim sonucunda bir ulusun ihyasına dayanan milliyetçiliğin Fransız Devrimi dolayısıyla yayılmasına dönüşmüştür (Vergin, 2003: 208). Bu ideoloji ve sonuç arasındaki fark Skocpol'e göre bireylerin ve/veya grupların bilinçlerinin, düşüncelerinin, iradelerinin ötesinde sosyal yapının zorunluluğu göz önüne alınarak anlaşılabilir. Skocpol, 'Devletler ve Toplumsal Devrimler'den dokuz yıl sonra yazdığı çalışmasında büyük güçlerin müdahaleleri karşısında güncel devrimlerin nasıl başarı kazandığını inceler. Meksika, Küba, Bolivya, Nikaragua, Vietnam ve İran devrimlerinde sadece bürokratik devlet kurumları güçlenmemiş, aynı zamanda bu ülkelerin orduları da güçlenmiştir. Bu gelişmeler Skocpol'e göre daha sistemli ve kesin sonuçlar sunan karşılaştırmalı araştırmaları gerektirir (Skocpol, 1988: 168). Carter, Bernhard ve Palmer devletlerin askeri kapasitelerine odaklanarak devlet kapasitesinin devrim sonrası devletlerde artışına ilişkin tarihsel sosyolojik bir argüman ileri sürmüştür. Bu yazarlara göre, devrim sonrasında devrimci devletler devrim yapmayan devletlere göre daha büyük ordu yapıları oluştururlar. Devrim sonrası devrimci devletler ordularına daha çok kaynak aktarır. Son olarak, devrim sonrası dönemde devrim yapmış devletler uluslararası savaşları, devrim geçirmemiş devletlere göre daha çok kazanma eğilimindedirler (Carter vd., 2012: 441-444). Bütün bu hipotezlere baktığımızda, Skocpol'un Fransa, Rusya ve Çin örneklerinde de karşılığının olduğunu görmekteyiz. Birinci Dünya savaşı sırasında Çarlık Rusya'sının Alman orduları karşısındaki ağır yenilgilerine nazaran, Sovyet ordusunun Nazi Almanyası gibi devasa güçte bir orduyu

yenilgiye uğratması devrim sonrası modernizasyon, bürokratikleşme ve askeri kapasitesinin artmasını doğrulamaktadır. Aynı şekilde Napolyon Fransa'sı Rusya içine kadar giden zaferler silsilesi yakalamış ve Çin ordusunun devrim öncesi 1930'larda Japonlara karşı Kuzey Çin'de aldığı yenilgilere nazaran devrim sonrası Çin'in kazandığı muazzam güç yazarların ve Skocpol'ün argümanlarını doğrulamaktadır.

Skocpol devrimlerin sebeplerini ve sonuçlarını incelerken iki genel devrim modelinden bahseder. Birincisi politik devrim modeli olarak adlandırdığı siyasal alanda, yani genel olarak devletin bürokratik yapısında oluşan değişikliklerdir. İkincisi sosyal devrimler ise devlet ve sınıf yapısının hızlı ve radikal bir şekilde dönüşümüdür. Skocpol'a göre toplumsal değişim, sınıf ayaklanmalarıyla çakışır ve/veya sınıf ayaklanmaları yoluyla ileriye taşınır. Devlet ve sınıf ilişkilerinde derin ve hızlı yapısal değişiklikler yaşanır (Skocpol, 2004: 25). Aslında görüldüğü gibi Skocpol'de ciddi bir sınıf vurgulu toplumsal değişim analizi vardır. Skocpol devrim tanımlaması yaparken 'şiddet' (*violence*) yerine 'ayaklanma veya isyan' (*revolt*) sözcüklerini kullanmayı tercih eder. Skocpol'ün ifadesiyle devrim "toplumdaki sınıf ve devlet yapısında oluşan hızlı ve temel bir dönüşümdür. Bu dönüşüme aşağıdan sınıf temelli isyanların eşlik etmesiyle varılır." Skocpol kullandığı sınıf ve isyan kelimeleriyle liberal bir devrim tanımlanmasından çok sol ve sınıfsal bağlamda bir devrim tanımlaması yapmaktadır. Örneğin Huntington devrim tanımlamasında şiddet kelimesini seçer (Huntington, 1968). Ama bütün bunlar Skocpol'ün Weberci bir devlet anlayışına sahip olduğunu maskeleyememlidir. Skocpol'e göre devlet sınıflardan bağımsız kamuyönetmelidir (*administrative*) ve şiddet aygıtına sahip otonom bir yapıdır. Skocpol'ün deyişiyle: "Devlet yönetici bir otorite tarafından aşağı yukarı iyi bir şekilde koordine edilen, idari, denetleyici ve askeri organizasyonlar bütünüdür" (Skocpol, 2004: 72). Marksist devlet kuramları ise çeşitli derecelerde devleti sınıf çelişkisinin bir yansıması şeklinde algılar. Ortodoks Marksist temelde devlet sınıf çelişkisinin arenası, başka bir tariflendirmeye sınıf çelişkisinin momentidir (Wood, 1997: 17). Poulantzasçı devletin görece özerkliği bakışında dahi son tahlilde devlet üretim ilişkileri ve sınıf mücadelesinden görece ayrılarak sermayenin genel çıkarını savunur (Poulantzas, 2000: 25-27). Aslında Poulantzas'ın devletin görece özerkliği tezi Miliband tarafından aşırı yapısal bulularak eleştirilmiştir. Aktörlerin Poulantzas'ın analizinde ortadan kaldırdığından cihetle devlet "hangi aktöre?, neye göre?, ne zamanda özerk?" soruları Poulantzas'a sorulmuştur. Poulantzas'ın cevabı ise devletin görece özerkliği tezini kurmada iki temele dayandığı şeklindedir. Birincisi, Poulantzas kapitalist devletteki ekonomi ve politika ayırımından hareket eder. Yine bu bağlamda kapitalizmdeki üretim, tüketim ve dağıtım üçlüsünün devletten ayrışması, düşünür tarafından vurgulanmaktadır. İkinci olarak, Poulantzas sınıfların inşasına, kapitalist üretim

biçimi içinde sınıf mücadelelerinin oluşumuna dikkat çeker. Nihayetinde kapitalist devletin uzun vadede hâkim sınıf veya sınıfların politik çıkarına hizmet ettiği argümanı ortaya çıkar. Bu argüman ortaya koyulurken “neye göre?, kime göre?” gibi soruların cevabı Poulantzas’a göre, her devlet yapısının kendi özgün sınıf formasyonunda, iktidar bloku içindeki hegemonik ilişkilerin derecelerinde, özetle sınıf mücadelesinin konjonktüründe aranmalıdır (Poulantzas, 1976: 71-72). Skocpol’ü devlet kuramı bağlamında değerlendirdiğimizde ise, Skocpol’ün devleti potansiyel otonom görmesinin onu tarihsel sosyolojinin Weberci kanadında sınıf tınılı bir konuma taşıdığını söyleyebiliriz. Ama hiç kuşkusuz Marksistlerin yapısalcı kanadıyla Skocpol’ün toplumsal devrim kuramının en önemli kesişim noktası yapısalcı analiz temelidir.² Yapısalcılık Skocpol’ün karşılaştırmalı analiz metodunun amalgamı gibidir.

Tiruneh (2014: 4-6) devrimleri kendiliğinden gelişen (spontane) ve planlı devrimler olarak iki gruba ayırır. Planlı devrimler özellikle ideolojik ve örgütsel düzeyde devlet gücünün askeri olarak kırılması sonucunda ortaya çıkan devrimlerdir. Birçok Latin Amerika merkezli gerilla hareketleri ve bunun sonucunda Nikaragua ve Küba’da sonuçlanan devrimler planlı devrimlere örnektir. Planlı devrimlerde asıl belirleyici etken ordunun devrimci güçler karşısında yenilmesi veya parçalanarak devrimci güçleri desteklemesidir. Örneğin El Salvador ve Guatemala’daki devrim hareketlerinin başarısız olması devrimci hareketlerin orduya belirleyici bir çöküş yenilgisi tattıramamasıdır. Skocpol’ün incelediği üç devrim modeli ise daha çok kendiliğindenci devrim modelleri altında değerlendirilmektedir. Kendiliğindenci derken, elbette tartışmalı da olsa, Tiruneh’in kastettiği ince bir şekilde planlanmayan, hızlı toplumsal dönüşümlerdir. Tiruneh devrimlerin oluşumunu ekonomik gelişme, rejim tipi ve devlet etkinliği-kapasitesi bağlamında inceler. İç ekonomik gerilemiş ve dış faktörler devrimi tetikleyen değişkenler olarak yer alır. Planlı devrimlerde ise ideolojinin ve devrimci örgütün gücüne asli bir önem atfedilir (Tiruneh, 2014: 4-6). Skocpol’de ise uluslararası rekabet, yani dış faktörler devrimlerin oluşumunu açıklayan esas değişkenler arasındadır. Skocpol’ün devrim kuramına makalenin son bölümünde de değindiğim üzere gelen iki temel eleştiri Skocpol’ün üçlü devrim karşılaştırmasının tüm devrim analizlerine uygulanabilecek bir teoriye bürünmesidir. İkinci temel eleştiri noktası da Skocpol’ün aşırı yapısalcılık içinde devrimci siyasi ideolojilere yer vermemesidir (Sewell, 1985: 60-64). Mekândan ve zamandan ve dahası ideolojilerden ayrılmış, Skocpol’ün Fransa, Rusya ve Çin devrimleri analizi, eleştirel bir biçimde sorgulandığında hiç kuşkusuz tarihsel sosyolojinin kavramlarıyla çelişkiler barındırmaktadır.

Skocpol'ün Karşılaştırmalı Yapısalcı Analiz Metodu

Skocpol tarihsel sosyolojideki araştırma stratejilerini üç bölüme ayırmaktadır. Bunlar yapısal-işlevselci hattın tarihsel olayları açıklamak için kavramlardan, teorilerden genelleme modelleri uyguladığı birinci hat. Bu hattın eksiklerini Skocpol kaleme aldığı makalelerde her fırsatta vurgulamaktadır. Bir diğeri anlamlı tarihsel bir yoruma ulaşmak için kavramlardan ve teorilerden yararlanan ikinci hat. Bu hat Skocpol'e göre karşılaştırmalı analizlere açık da olsa yapısal devamlılıklar bağlamında açıklayıcılığı zayıf bir bakış açısı olduğu için daha çok tikel, izole kalmış bir konseptin veya argümanın geçerliliği üzerinde dönüp dolaşan bir bakış açısı sunmaktadır. Skocpol'ün öne çıkardığı üçüncü araştırma stratejisini ise 'analitik tarihsel sosyoloji' olarak adlandırmıştır. Bu yeni hatta, tarih içindeki nedensel dizilerin (*causal regularities*) bir yapısal analiz içinde anlamlandırılmaya çalışılması hedeflenir (Skocpol, 1984: 363-375). Skocpol yorumlamacı tarihsellik olarak adlandırdığı ikinci hat ve genellemeci yapısalci-işlevselcilik olarak adlandırdığı birinci hattaki sosyolojik araştırma stratejilerine göre, üçüncü hattın 'Nerede, Nasıl, Niçin' sorularının sorulup tikel örneklerden yapısal bir genelleme modelleri üretmekteki başarısından dolayı, çok daha verimli bir araştırma stratejisi olduğunu belirtmektedir. Dahası bu üçüncü analitik tarihsel sosyolojik hattın karşılaştırmalı analizlerle sosyal gerçekliği çok daha iyi anlamlandırdığını belirtmektedir (Skocpol, 1984: 374-375).

Skocpol'ün karşılaştırmalı analizinde ortaya atılan tarihsel sosyolojik bakış, Fransa, Rusya ve Çin Devrimi gibi ideolojik olarak farklı bağlamları olan devrimleri benzer bir şekilde incelenmektedir. Yazarın 'Devletler ve Toplumsal Devrimler'deki yapısalci analizinin genel argümanı bu üç devrimin köylü ayaklanmaları sonucunda ortaya çıkması üzerine kuruludur. Skocpol'e göre devrimci kişi ve grupların, ideolojilerin bir önemi yoktur; çünkü belli bir tarihsel bağlamda belli bir toplumsal yapı içerisinde devrimler yapılmamış fakat oluşmuştur. Dahası, mevcut toplumsal yapı devrimlerin sonuçlarını derinden etkiler. Daha önce değinildiği gibi Fransız, Rus ve Çin Devrimleri'nin sonunda devrimcilerin beklentilerinin aksine çok daha bürokratik, merkeziyetçi, rasyonel, güçlü devlet aygıtları oluşmuştur (Skocpol, 2004: 329-550). Skocpol'ün yapısal analizi, bu bağlamda üç aşamadan oluşmaktadır: Eski rejimlerin çöküşü, köylülüğün kitlesel mobilizasyonu ve sınıf ayaklanması ve devlet aygıtının yeniden güçlenmesi (Himmelstein ve Kimmel, 1981: 1145-1154). Eski rejimlerin krize girmesi Skocpol'ün uluslararası bağlamı devreye sokmasını sağlar. Skocpol'a göre kapitalist dünya ekonomisinin eşitsiz gelişimi ve uluslararası devletler sistemindeki rekabet eski rejimlerde ciddi sosyo-ekonomik baskılar yaratır. Özellikle uluslararası rekabetin savaş alanına sığmaması, rekabet açısından geride olan eski devlet rejimlerinde toplumsal desteğin yitirilmesine

sebepler olur. Savaşlardaki yenilgiler veya askeri rekabet için harcanan savaş harcamaları, Rusya ve Fransa örneklerinde olduğu gibi toplumsal devrimlerin zeminini hazırlar. Böylelikle Skocpol, Weberci devlet anlayışıyla oluşturduğu yapısalcı argümanını karşılaştırmalı çalışma metoduyla birleştirir.

Karşılaştırmalı analiz metodu toplumsal bilimlerde en az üç farklı mantık ile uygulanabilir. Birincisi, teorinin paralel örnekleme, ikincisi bağlamın zıtlığı ve sonuncusu makro nedensel analizdir.³ Bu üç ana karşılaştırmalı analiz metodunun kendi içinde avantajları ve dezavantajları da bulunmaktadır. Bunun da ötesinde, bu üç karşılaştırmalı ana yöntemi, bir üçgenin üç köşesi olarak düşünürsek üçgenin kenarlarına yansıyan melez karşılaştırmalı analiz yöntemleri bulunabilir. Teorinin paralel örnekleme, temel olarak bir teorik çerçeve etrafında, o teorinin doğruluğunu göstermek için benzer olayların yan yana sıralanmasıdır. Teorinin paralel örnekleminde yeni bir teoriye ulaşılmaz. Bilakis örneklerin gösterimi ile teorinin güçlendirilmesi hedeflenir. Bağlamın zıtlığının karşılaştırmalı yönteminde ise amaç belli bir teorinin sınırlarının gösterilmesidir. Bağlamın zıtlığı, teorinin paralel örnekleminin aksine teoriye sınırlar sağlamaya yardımcı olur. Aslında negatif bir şekilde halihazırdaki teorinin güçlendirildiği sonucuna varmak çok da iddialı olmamalıdır. Çünkü bağlamın zıtlığı teorinin dogmatikleşmesine karşı aynı zamanda bir özdenetimdir. Bu makro-nedensel analiz sayesinde, yukarıda bahsedilen iki yöntemin aksine yeni bir teorik çerçeve ortaya çıkar. Halihazırda verili temaların örnekler yardımıyla sınırlandırılması veya güçlendirilmesinin aksine, yeni temalar, yeni hipotezler öne sürer (Skocpol ve Somers, 1980: 175).

Makro-nedensel analiz kendi özgün teoremini John Stuart Mill'in uzlaşma metodu (*method of agreement*) ve farklılık metodu (*method of difference*) ile ilgili olaylarda inceler (Mill, 1970: 206 aktaran Skocpol ve Somers, 1980: 183). Aslında uzlaşma ve farklılık metodları yukarıda bahsettiğimiz iki ana karşılaştırmalı tarih analizinin bir yansıması gibidir. Makro nedensel analiz karşılaştırma ve zıtlığı araçsal olarak kullanır. Bazı durumlarda farklılık metodu ve uzlaşma metodu aynı anda da kullanılabilir. Skocpol'ün 'Devletler ve Toplumsal Devrimler'inin yanısıra Barrington Moore'un 'Demokrasi ve Diktatörlüğün Toplumsal Kökenleri' adlı çalışmasında da farklılık ve uzlaşma metodlu makro nedensel analiz birlikte kullanılmıştır (Moore, 2010; Skocpol ve Somers, 1980: 181).

Skocpol 18. Yüzyıl Bourbon Fransası'nı, 1911 öncesi Geç Emperyal Çin'i ve Mart 1917 öncesi Çarlık Rusyası'nı incelerken toplumsal devrimlerin benzer analitik sebeplerden oluştuğunu iddia etmektedir. Skocpol bu argümanı uzlaşma metodunu kullanırken, bir diğer taraftan; İngiltere, Almanya (Prusya) ve Japonya'da toplumsal devrimlerin olmamasını da farklılık metoduyla açıklamaktadır:

Fransa, Rusya ve Çin başarılı toplumsal devrimlerin üç pozitif örneği olarak iş görecektir ve bu örneklerin birçok farklılığına rağmen, benzer nedensel örüntüleri ortaya koyduklarını ileri süreceğim. Bununla birlikte, nedensel önermelerin çeşitli özgül kısımlarını geçerli kılmak amacıyla negatif örneklere başvuracağım. Bunu yaparken de negatif örneklerin pozitif örnekler ile benzerliklerini olabildiğince çoğaltmak için karşılaştırmanın geçerli olduğu varsayılan ardışıklık dışında görünüşte ilgili olan her açıdan karşılaştırmalar kuracağım (Skocpol, 2004: 57).

Skocpol'ün yukarıdaki sözlerini daha belirgin bir şekilde açarsak, Skocpol üç öbekte Fransa, Çin ve Rusya'daki toplumsal devrimleri açıklamaya çalışırken, diğer üç öbekte toplumsal devrimlerin niçin ortaya çıkmadığını açıklamaya çalışmaktadır. Toplumsal devrimlerin olduğu pozitif olaylar, yani Fransa, Çin, Rusya vakaları, ayrıntılı bir şekilde incelenirken; toplumsal devrimlerin oluşmadığı negatif vakalar, İngiltere, Almanya ve Japonya; pozitif vakalara bağımlı şekilde incelenmektedir (Skocpol ve Somers, 1980: 184-185). Skocpol'ün üç devrim kıyaslamasını Fransa, Rusya ve Çin örneklerinde sırasıyla açarak yazarın yapısalcı analizinin dinamiklerini kavrayabiliriz.

Fransa, Rusya ve Çin Örnekleri

Fransa Devrimi'nden başlarsak, Skocpol temel olarak Fransa'nın İngiltere ile girdiği ekonomik ve stratejik rekabete vurgu yapmaktadır. Genel olarak Fransa bu iki açıdan İngiltere'ye göre dezavantajlı konumdadır (Skocpol, 1999: 54-56). 18. yüzyıl boyunca endüstriyel üretim göz önüne alındığında, Fransa İngiltere'ye göre sürekli geri kalmaktadır. Fransa'nın görece geri tarımsal yapısı aynı zamanda endüstrileşmenin önünde engel teşkil etmektedir. Skocpol'e göre egemen sınıflar açısından bakıldığında 18. yüzyıl ortalarındaki Fransa'ya siyasal ve hukuksal anlamda feodal demek zordu. Aynı şekilde Fransa'da egemen sınıf artı değere el koyma, üretim ve sanayi ilişkilerini genişletme ve yatırımcılık bağlamındaki Marksist anlamda bir kapitalist sınıf da değildi. Fransa'daki egemen sınıf kompozisyonu daha çok köylülerin yaptığı tarımdan oluşan artı değere doğrudan veya dolaylı el koyan monarşist devletin kalkanı altındaki aristokrasi, monarşi, memurluğun satın alınması ve ticaret kanalları üzerinden yükselen bir burjuvaziden oluşmaktaydı. Dolayısıyla Köylünün ürettiği tarım ürününe el koyan, az çok birliğini sağlamış, hibrid egemen sınıfsal bir yapı 18. Yüzyıl Fransa'sında bulunmaktaydı (Skocpol, 2004: 118-119). Coğrafi açıdan bakıldığında ise Fransa, stratejik konumlanma bağlamında dezavantajlı konumdaydı. Fransa, İngiltere gibi bir ada devleti olmadığı için güçlü bir kara ordusuna ihtiyacı vardı. Aynı şekilde Fransa, Prusya veya Avusturya gibi denizle bağlantısı olmayan bir devlet de değildi. Sonunda, Fransa'nın hem kara hem

donanma gücüne ihtiyaç duyması uluslararası askeri rekabette maliyetleri arttırır ve onu dezavantajlı konuma iter (Skocpol, 2004: 125). Bu bağlamda Fransa'nın Amerikan Bağımsızlık Savaşı'na katılımı, gösterdiği başarılarla rağmen Fransız mali sistemine getirdiği yoğun yük nedeniyle devrimin fitilini ateşlemiştir.

Devrimci siyasal krizin başlangıcı ironik bir biçimde, Fransa'nın kesin olarak kazandığı bir onsekizinci yüzyıl savaşının ardından geldi. Kitada karışıklıklardan kaçınan Fransa, Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nda İngiliz donanmasını şaşırtmıştı. Ama Amerikan bağımsızlığı için ödenmesi gereken bedel bir Fransız Devrimi oldu (Skocpol, 2004: 129).

Bourbon rejiminin savaş düşkünlüğü neticesinde oluşan mali kriz, sonunda monarşiyi egemen sınıfla karşı karşıya getirmiş ve nihayetinde ortaya çıkan isyanlar da genellikle köylü nüfus tarafından şekillenmiştir (Skocpol, 2004: 131). Devrimin 1789-1791 arasındaki liberal döneminden sonra Avusturya ile savaşa girilmesi ve bunu takip eden karşı devrim savaşları da Fransız devletinin merkezileşmesine yol açmıştır (Skocpol, 2004: 350).

İmparatorluk Rusyası, Bourbon Fransası ve Mançu Çini'ne göre çok daha askerileşmiş ve bürokratikleşmiş bir otokrasidir. Dolayısıyla, Fransız ve Çinli egemen sınıflarla karşılaştırıldığında toprak sahibi Rus soyluları ekonomik açıdan zayıf, siyasal açıdan da Çarlık bürokrasisine doğrudan bağımlıydılar (Skocpol 2004: 172). Güçlü Çarlık otoritesi ve zayıf Rus egemen sınıfları sebebiyle barış zamanında Rusya'da devrimci bir atılım yaşanmamıştır. Devrimci dönüşümün başlaması için savaşların doğrudan etkisinin beklenmesi gerekmektedir. Kırım Savaşı'nın aşağılayıcı yenilgisi sanayileşme politikalarını hızlandırmış; fakat 1890'daki Avrupa'daki malî dar boğaz, Japon savaşıyla birleşince 1905 Devrimi'nin patlak vermesine sebep olmuştur. Ancak 1905 burjuva devrimi çok uzun sürmemiştir. Bunun nedeni ise son derece basittir: Kısa sürede alınan yenilgi ve devrim tehdidi karşısında rejim Japonya ile savaşa hızla son vermiştir (Hobden 1998: 86). Hobden'in (1998: 86) belirttiği gibi, "eğer Rusya Japonya ile savaşta çok fazla başarı elde edemedi şeklinde değerlendirilirse; Rusya'nın Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'ya karşı performansı daha da vahimdi." Rusya'nın Almanya'ya göre geri olan sanayi alt yapısı yenilginin en önemli sebeplerinden biri olmuştur. Zamanla Çarlık otoritesi ordudaki kontrolünü de kaybetti ve ordudaki asker kaçakları devrimci başkaldırıya katıldılar. "Petrogradlı işçiler ve askerler Şubat 1917'de, kötü hava koşulları kentin yiyecek gereksiniminin karşılanmasındaki gecikmeleri daha da arttırdığında, ölüm döşegindeki otokrasiyi devirdiler" (Skocpol, 2004: 195).

1917 Mart (Şubat)'ındaki Romanov otokrasisinin yıkılışı, tüm zamanların en lidersiz, kendiliğinden ve otonom devrimiydi. Devrimci liderler arasında bile,

hiç kimse 8 Mart'ta Petrograd'da patlak veren grevlerin ve ekmek istenen ayaklanmaların, garnizonlardaki isyanlarla en yüksek noktaya ulaşip dört gün sonra hükümeti yıkacağını kavrayamamıştı (Chamberlin, 1987: 73).

Bolşevikler'in Ekim 1917'de Kerensky hükümetini devirmesiyle beraber Rusya'daki devrim yeni bir yola girdi. Bolşevikler Birinci Dünya Savaşı'ndan çekildiler. Fakat eski rejime bağlı Beyaz Ordu'yla savaşmak durumunda kaldılar. Skocpol'e göre bu tehdidi alt etmek için ağırlığını köylülerin oluşturduğu merkezi bir ordu seferber edildi. Kızıl ordunun zaferiyle sonuçlanan savaş sonunda hem karşı devrimci gücü alt ettiler, hem de komünist yönetim için güvenli bir temel inşa ettiler. Sonucunda ise eski rejimden çok daha güçlü, bürokratik ve merkeziyetçi bir devlete ulaşıldı.

Çin örneğinde de toplumsal devrimlere giden süreç alışılmamış dış baskılar ve özgül iç yapıların birleşimiyle oluşmaktaydı (Skocpol, 2004: 139). Britanya'nın Çin'e karşı serbest ticaret rejimini dayatması sonucunda patlak veren Afyon Savaşları'nda Çin ağır yenilgiler aldı. Çok geçmeden Çin'in geri bir toplum olarak gördüğü Japonlara yenilmesi; bunun da ötesinde Japonların Rusları da yenilgiye uğratması Çin'de ciddi modernizasyon hamlelerine yol açtı (Skocpol, 2004: 87). Fakat Rus örneğinde de gözleendiği gibi, modernizasyon süreci beklenenin aksine eski rejimin altını oymayı hızlandırdı ve modernizasyon sürecinin sonunda oluşan bölgesel milliyetçilik Mançu Hanedanlığı'nın yıkılmasında rol oynadı.

Reform reformcu hükümeti yıktı. Çünkü yeni önlemler, zaten zayıf olan merkezi iktidarı daha da baltaladı ve Gentry ile Mançu otokrasisi arasındaki gerilimi arttırdı. Ayaklanmalar sırasında ve sonrasında yaşanan gelişmelerin arka planına ters düşen reform önlemleri bölgesel güçlerin merkez karşısında güçlenmesinden başka şeye hizmet etmedi. Modern eğitilmiş öğrenciler ve subaylar, yerel bağımlılıklarını yabancı Mançu hanedanına karşı kinleri ile birleştirerek radikal milliyetçi görüşler geliştirdiler (Skocpol, 2004: 158).

Skocpol'e göre Çin Devrimi sonucunda, Fransa ve Rusya'daki gibi karşı devrimci bir grupla savaşma durumu olmadı. Yıllar içinde Çin'in nükleer silahlara sahip olmasıyla beraber, Çin iki kutuplu dünyanın dışında üçüncü bir kutup gibi konumlandı (Hobden, 1998: 87). Sonuçta, Çin Komünist Partisi ve köylülük ittifakı devlet yapısını güçlendirdi; merkeziyetçi ve güçlü bir devletin oluşumunu sağladı.

Özetlenen bu üç karşılaştırmalı örnek olayın gösterdiği gibi siyasal krizler, köylü ayaklanmalarının ağırlıklı etkisiyle radikal toplumsal dönüşümlere yol açmıştır. Skocpol çalışmasında Almanya, Japonya ve İngiltere'de iç ve dış krizlerin toplumsal devrime neden olacak gerilimler üretmediğini farklılık metodu ile

göstermektedir. Skocpol'e göre iç ve dış gerilimler belli bir momentte bahsi geçen devletlerde siyasal devrimlere neden olmuştur. Bu ülkelerde var olan iç ve dış gerilim toplumsal bir devrime neden olacak derecede güçlü değildir. Bir anlamda bu devletler, siyasal reformları uygulayabildikleri sürece bürokratik alanda kendilerini dönüştürebilmişlerdir.

Skocpol'de Devletin Özerkliği ve Sınırları

Skocpol'ün Devlet teorisine en önemli katkılarını *Bringing the State Back In* kitabında aynı ismi taşıyan makalesinde gözlemleyebiliriz (Skocpol, 1985: 3-37). Yine derlenmiş kitabın son makalesi 'On the Road More Adequate Understanding of the State' de Weberci devlet teorisi tartışmalarının Marksist ve neo-Marksist devlet teorileri içinde konumlanışı bakımından önemli bir yere sahiptir (Evans vd., 1985: 347-367).⁴ Skocpol'e göre Amerikan akademisi 1950'li ve 1960'lı yılların toplum merkezli kuramlarının etkisi altında devlet odaklı çalışmalarını kenara itmiştir. Devlete olan ilgi ancak 1970'li yılların ortalarından itibaren gün yüzüne çıkabilmiştir. 50'li ve 60'lı yılların Çoğulcu (*pluralist*), Yapısalcı-İşlevselci (*structure-functionalist*) perspektifleri Skocpol'e göre devlet çalışmalarını modası geçmiş, her ulusun kendine özgün anayasal prensiplerini yasal formlar içinde can sıkıcı şekilde inceleyen bir bakış açısından algıladılar ve devlete özel bir önem atfetmediler (Skocpol, 1985: 4). Yine toplum merkezli devleti dışlayan bu sosyolojik gelenek devleti bağımsız bir aktör olarak almadan, devleti ekonomik çıkar gruplarının, sosyal hareketlerin, politik kararları etkilemek için birbirleriyle mücadele içinde olduğu bir arena olarak değerlendirdi. Devlet mekanizmalarının özgünlükleri ve işleyişleri karşılaştırmalı bir perspektiften ele alınmadığından dolayı toplum merkezli kuramlar devlet üzerine bilimsel genellemeler yapmaktan geri kalmadı (Skocpol, 1985: 4). Bütün bunlara karşı Skocpol analitik karşılaştırmalı bir yöntemle farklı devlet yapıları üzerinden bir devlet teorisine ulaşma yolunu tercih etmiştir. Skocpol ilginç bir şekilde Klasik Marksist ve Liberal ideolojileri de toplum merkezli ideolojiler olarak görüp, buna karşın yapısalcı neo-Marksist düşünceleri birbirinden ayırmaktadır. Skocpol'e göre sınıflara odaklanan Karl Marx devleti görmezden gelir (Skocpol, 1985: 6-8).

Herbert Spencer ve (Londra, Highgate Mezarlığı'nda Spencer'ın yattığı yerin karşısındaki yolun hemen yakınında birbirlerine zıt gözükmeyecek şekilde yatan) Karl Marx gibi politik olarak karşıt teorilerin kurucuları, endüstriyel kapitalizmin devletlerin militarizmi ve bölgesel rekabetine karşı zafer kazandığını kabul etti. Bu teorisyenlerin her ikisi için de on dokuzuncu yüzyıl İngiliz sosyoekonomik gelişmeleri, tüm dünya için tüm ülkeler için geleceği müjdeledi (Skocpol, 1985: 6).

Görüldüğü üzere Skocpol Klasik Marksizm’le Liberalizmi aynı kümede toplum merkezli düşünceler olarak görmektedir. Fakat, neo-Marksizm’e özel önem atfetmekte, devletin özerkliği (otonomisi) tartışmalarını ise neo-Marksistlerle sürdürmektedir. Skocpol ‘eleştirel düşünen’ neo-Marksistler hitabını sık sık kullanarak Klasik Marksizm ve neo-Marksizm arasında uzlaşmaz bir çelişki yaratmaya çalışmaktadır. Elbette Klasik Marksizmin devleti burjuvazinin bir aracı olarak kurgulaması ve Marx’ın düşüncelerinin kapsamlı bir devlet teorisi üretmediği doğrudur. Yalnız burada sorunlu olan nokta Skocpol’ün Klasik Marksizm ve neo-Marksizm arasına bir kama sokma ihtiyacıdır. Klasik Marksist fikirlerle neo-Marksizmi apayrı şeyler gibi göstermek Skocpol’ün çarpıtması gibi gözükmektedir. Bu çarpıtmaya başvurulmasının sebebi ise devlet ve toplumu Skocpol’ün birbirinden izole edilmiş karşıtlıklar şeklinde göstermeye çalışmasıdır. Bu da son kertede aslında sınıfların ve sınıf mücadelesinin devletten arındırılma çabasıdır ve Skocpol’ün devlet kuramının en zayıf noktasıdır (Cammack, 1989: 265-266).

Skocpol neo-Marksistlerle devletin otonomisi üzerinden yoğun polemiklere girmiştir. Neo-Marksistlere göre devletin görece otonom bir hareket alanı olsa da devlet uzun vadede kapitalist bir devlet olduğu için sermayenin çıkarına hizmet eder. Yani zaman zaman devlet bazı sermaye sınıflarının aleyhine kararlar verebilir ama uzun vadede sermayenin çıkarını her zaman gözetir. Çünkü neo-Marksistlere göre devlet sınıf mücadelesinin arenasıdır. Belli bir zaman ve mekânda oluşa gelen sınıflar arası mücadelenin yansımasıdır. Yani neo-Marksistlerde, Skocpol’ün görüşlerinin aksine devlet toplumdan bağımsız değil toplumla iç içe geçen bir kavramdır. Skocpol’ün devlet ve toplumu polar zıtlık olarak algılaması, sosyal sınıfları dışlaması, geliştirdiği devlet kuramının incelediği teorik ve ampirik olguları açıklayamamasının en temel nedenidir (Cammack, 1989: 264). Skocpol örtülü bir biçimde devletin sosyal sınıflardan çeşitli derecelerde etkilendiği ve aynı zamanda üretim biçimini korumak ve genişletmek, sermaye birikimini sağlamak, dünya kapitalist sisteminde bir pozisyon tutmak, gibi neo-Marksist prensiplerden oluşan sınıfsal bakış açılı bir devlet kuramını reddetmektedir (Skocpol, 1985: 5; Cammack, 1989: 267-268).

Skocpol’ün neo-Marksistlerle polemiginde bir diğer önemli mevzu ise devletin zaman zaman mı özerk hareket ettiği yoksa her zaman mı özerk hareket ettiği mevzusudur. Zaman zaman özerk (otonom), yani bağımsız hareket etme zayıf devlet otonomisi, sürekli otonom hareket etme ise güçlü devlet otonomisi olarak formüle edilir. Skocpol’ün bu iki formülasyondan hangisine inandığı muğlaktır. Skocpol’ün karşılaştırmalı örneklemelerinde verdikleri örnekler devletin sürekli otonom olduğunu desteklememektedir. Eğer böyle bir genelleme olmuyorsa, bu sefer Skocpol’ün devletin neo-Marksistlerin görece otonom olması

argümanlarına karşı bir argüman çıkaramıyor olduğu anlamına gelir. Devletin her zaman otonom hareket ettiği veya zaman zaman otonom hareket ettiği meselesi, Skocpol'ün makalelerinden verdiği karşılaştırmalı örnekler yapı-bozuma uğratarak açıklanmaya çalışılabilir. Skocpol Krasner'in çalışması üzerinden devletin Weberci potansiyel otonom boyutunu destekleyen ilginç örnekler verir (Skocpol, 1985, 12-17). Yine Krasner çalışmasına yapılan vurgulardan bir diğeri, Skocpol'ün Kenneth Finegold ile birlikte kaleme aldığı ABD'deki New Deal tarım politikalarındaki devlet müdahalesi üzerinedir. Finegold ve Skocpol Birinci Dünya Savaşı'ndaki Amerikan Tarım Bölümü'nü (Departman) bir 'zayıflık' okyanusunda bir 'güç' adası olarak tanımlar. Yani bürokratik açıdan çok gelişmiş bu departman güçlü çıkar gruplarının çıkarlarının tersine tarıma müdahalelerde bulunmuştur. Amerikan Tarım Büro Federasyonu New Deal politikalarının devlet müdahaleleri sonucu kasıtsız bir şekilde güçlenmiştir. Amerikan Tarım Bürosu, ticari tarım politikalarının ancak 1936 sonrası dönemde devreye girmesini New Deal politikalarını budayıp, yok ederek, sağlayabilmiştir. Sonuçta ticari tarım hegemonyası devletçi tarım politikalarının rastlantısal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Skocpol'ün buradan çıkardığı devlet ve otonomi ilişkilerinin Neo-Marksistler'in anlattığı gibi kalıcı değil, giden ve geri gelen, esnek bir biçim olduğu yönündedir (Skocpol, 1985: 14).

Yine benzer şekilde Latin Amerika'daki ve Vietnam'daki ABD dış müdahalelerinin başarısız olması üzerinden Skocpol örnekler sunmaktadır. Skocpol'e göre Vietnam ve diğer Latin Amerika ülkelerine müdahalelerde Amerikan devletinin bir çıkarı yoktur. Aksine Vietnam savaşı dolayısıyla ABD içinde iç çalkantılar, huzursuzluklar meydana gelmiştir. Yani devlet egemen sınıfların çıkarlarının aksine potansiyel otonom düzeyde birçok örnekte görüldüğü üzere müdahalelerde bulunmuştur (Skocpol, 1985: 18-20). ABD'deki 19. yüzyılın sonundaki iç savaş gazilerine uygulanan geniş düzeyli emeklilik hakları Skocpol'e göre küçülmüş devletin tüm dünyada revaçta olduğu bir dönemde akıntının tersine giden uygulamalardan bir diğereğidir. İç savaş gazilerine verilen haklar Skocpol'e göre ABD'nin ilk sosyal güvence sisteminin liberal ideolojinin en güçlü olduğu bir dönemde kurulmasını sağlamıştır (Skocpol, 1993: 115-116; Skocpol, 1998: 73-101). Bütün bu örneklerde eksik olan mesele, Skocpol'ün devleti potansiyel otonom göstermek üzerine kendi teorisini kanıtlamak için sosyal gerçekliği zorlaması olmuştur. Devletin egemen çıkar gruplarının ve sınıfların çıkarları lehine müdahaleler yaptığı birçok örnek de gösterilebilir. Örneğin, ABD'de savaş zamanında petrol tedarikinin güvenceye alınması Harold Ickes (Savaş Durumu Ticaret ve Petrol Sekreteri) tarafından korumacı bir devlet müdahalesi planıyla ortaya konur. Bu plana Ordu ve Deniz kuvvetleri generalleri de destek verir. Ancak bütün bunlara rağmen petrol şirketlerinin yoğun lobisi

bu planın uygulanmasını engeller (Cammack, 1989: 272). Skocpol'ün devleti potansiyel özerk gören fikirleri bu tip örneklerde zorlanmaktadır. Yine aynı şekilde Skocpol Sovyetler Birliği ve ABD arasındaki ideolojik soğuk savaşı görmezden gelerek ABD dış politikalarının irrasyonelitesini vurgulamaktadır. Sosyalist blokun genişlemesini engellemek, ABD'nin egemen sınıflarının çıkarına aykırı bir görüş değildir. Bu bakımdan devlet bütçesini zorlayıcı veya ülke içindeki iç barışı dikkate almadan Amerikan devleti dış müdahale tercihlerinde bulunabilir. Son tahlilde bu müdahaleler kapitalizmin ve egemen sınıfların çıkarının uzun vadede desteklenmesine hizmet eder. Dolayısıyla, ABD açısından yanlış veya irrasyonel bir tercih olarak değerlendirilmemelidir.

Skocpol'ün Uluslararası Bağlamı ve Sınırları

Skocpol uluslararası ilişkiler boyutunu yapısalcı karşılaştırmalı analizine katarak zenginleştirmiştir ve bu noktada, Barrington Moore'u uluslararası bağlamı ihmal etmekle eleştirmektedir. Moore tarihsel sosyoloji açısından önemli olan çalışması 'Demokrasi ve Diktatörlüğün Toplumsal Kökenleri' adlı eserinde toplumların tarım yapılarının çeşitliliğini ve sınıf yapılarını vurgulayarak, iç politika analizleriyle siyasi çatışmaları ve toplumların dönüşümünü anlamaya çalışmaktadır (Moore, 2010). Skocpol'ün Moore'a yaptığı en önemli eleştiri ulusal modernizasyonun devletlerin rekabetinden de kaynaklanabileceğini görememesi üzerinedir (Hobden, 1998: 80-81). Bir diğer yandan Skocpol, Wallerstein'ı ekonomik indirgemecilikle suçlamaktadır. Skocpol'e göre Wallerstein kapitalist dünya ekonomisine belirleyici bir önem atfetmekle politik bağlamı dışlamaktadır. Skocpol'ün Wallerstein'a yaptığı ikinci önemli eleştiri ise, Wallerstein'ın devletin rolünü hâkim sınıfın çıkarlarına indirgemesidir. Özetle, Moore dış politikayı eksik bırakırken, Wallerstein ise ekonominin dünya siyaseti üzerindeki belirleyici rolüne aşırı saplanmaktadır (Hobden 1998: 81-82). Görüldüğü üzere Skocpol, uluslararası bağlama yapısalcı analizinde özel önem vermektedir. Ancak Wallerstein'ın yapısalcı dünya teorisi her ne kadar takdir edilse de birçok yönden de eleştiri almıştır. Wallerstein'ın teorisi sınıfları, devletleri ve farklı biçimlerdeki politik öznellikleri küresel yapının edilgen bir ifade biçimine indirger (Rupert, 2010: 165).

Skocpol'ün görüşleri uluslararası bağlamda üç önemli unsurdan oluşmaktadır: Dünya kapitalist ekonomisi, uluslararası devletler sistemi ve dünya zamanı (Skocpol 2004: 60). Uluslararası devletler sistemi ve kapitalist dünya ekonomisi birbirlerini tamamlayan olgulardır. Kapitalist üretim tarzının ortaya çıkışıyla devletler bu üretim tarzına adapte olacak şekilde modernleşme süreci altında ulus devletlere dönüşmüşlerdir. Skocpol şimdiye kadar modernleşme literatürünün ağırlıklı olarak devlet içi ilişkilere odaklandığını vurgulamaktadır.

Ancak Skocpol'e göre önemli olan iç politika ve dış politika ayrımının aşılması olarak gözükmektedir. Skocpol'ün ifade edişiyile: 'Başlangıçtan bu yana uluslararası ilişkiler, önceden var olan sınıflar ve siyasal yapılarla çeşitli ülkelerdeki farklı olduğu kadar benzer de olan değişimleri teşvik etmek ve biçimlendirmek için kesişmektedir.' Kapitalist dünya ekonomisinin yayılcı dinamiği devletleri askeri ve ekonomik rekabete itmştir. Toplumsal devrimler kapitalist ekonomik ilişkilerin eşitsiz yapısı altında askeri ve ekonomik açıdan zayıf düşen ülkelerde patlak verme potansiyeline ulaşmıştır.

Tarihsel olarak, denk olmayan, rekabete dayalı ulusaşırı ilişkiler, belli bir ülkenin devlet ve sınıf yapılarının biçimlenmesine yardım eder; böylece devrimlerin meydana çıktıkları (ya da çıkmadıkları) 'iç' bağlamı etkiler (Skocpol, 2004: 61).

Skocpol'ün 'dünya zamanı' (*world time*) kavramı tarihin devrimci süreçleri sınırlaması veya desteklemesi şeklinde algılanabilir. Belli bir ülkedeki bir devrim örneği başka bir ülke için yeni doğacak bir devrimin şekillenmesinde önemli etkilerde bulunur. Örneğin, Çin devrimcileri Rus Devrimi'nden etkilendiler ve onları taklit ettiler. Dolayısıyla sonraki devrimin faileri önceki devrimin gösterdiği gelişmelerden doğrudan etkilenir (Skocpol, 2004: 62). Dünya zamanı nosyonu, bu anlamda Skocpol'ün yapısalcı bakış açısının ulus-aşırı boyutunun önemli bir parçasıdır.

Skocpol tarihsel sosyolojiye uluslararası bağlamı sistematik şekilde ekleyen en önemli figürlerden biri olsa da aslında Skocpol'un uluslararası bağlamı içinde bir dizi de sorun barındırmaktadır. Öncelikle Skocpol'un uluslararası ilişkileri ele alış dönemin (neo)realizm teorisi merkezli uluslararası ilişkiler kuramının hegemonyasından yoğun şekilde etkilendiğini göstermektedir. Skocpol'de uluslararası ilişkiler devletler arası mücadele ve savaş bağlamına sıkıştırılmıştır. Bu boyutuyla savaşı merkeze alan indirgenmiş uluslararası bağlam yapısalcı analize tutarsızlıklar taşımıştır (Hobden, 1998: 169). Bu tutarsızlığın en önemli kanıtı bütüncül bir açıklayıcı teorinin tekçil örneklerle desteklenmesi durumudur. Yani Skocpol ana akım realist teorinin tarihsel sosyolojiye eklenmesini yaparken yapısalcı bir uluslararası sistem teorisi de geliştirememiştir. Bütüncül açıklayıcı bir teorik çabanın tekçil ve değişken, teorileştirilememiş, sadece savaş bağlamında nedenselliğe sıkıştırılmış bir alana hapsedilmesi metodolojik tutarsızlıklar ortaya çıkarmıştır. Sanki uluslararası ilişkiler bağlamında Skocpol'un yardımına hali hazırda devletler arası rekabet ve savaş bağlamları koşuyor gibi bir algı oluşturulmuştur. Skocpol tez danışmanı Barrington Moore'un tarihsel sosyolojinin temel eserlerinden biri olan yapıtını eleştirirken iç politik analize dış politika ekleme çabası, sistemik bir teori yaratmaktan uzak kalmıştır

(Moore, 2010). Hobden'in (1998, 92) belirttiği üzere, Skocpol uluslararası sisteme bağlamak yerine devrimlerin ortaya çıkışını devletlerinin uluslararası zora/savaşa katılmasına bağlamıştır. 'Devletler ve Toplumsal Devrimleri'in ilk bölümünde ortaya çıkan uluslararası teori oluşturma çabası diğer bölümlerde tiksel ele alınan savaş analizine indirgenmiştir.

Skocpol'e Yönelik Diğer Eleştiriler: Yapı, Devrimci Öznellik ve Uluslararası Sistem

Devlet ve uluslararası bağlam merkezinde Skocpol'ün görüşlerini eleştirel bir boyutta inceledikten sonra, bu bölümde Skocpol'e özellikle üç temel alanda gelen eleştirileri belirtip, Skocpol'ün kavramlarını bir tartışma zeminine çekmeye çalışacağım. Skocpol'e yöneltilen en temel eleştiri yapısal yaklaşımının aşırı belirlenimci (*deterministic*) olduğu noktasındadır. Aslında yapısalcı aktör (*agent*) merkezli tartışmalar çözümlenmesi kolay konular olmamasına rağmen, Skocpol'ün yapısalcılıkta çok ileriye gittiği birçok düşünür tarafından yapılmış ortak eleştiridir. Ekim Devrimi ile ilgili altmış sayfalık bölümde Skocpol, Troçki'den sadece iki defa söz etmiştir. Liderleri, stratejileri, ya da diğer uzlaşma, şans gibi etmenleri dışlayan Skocpol tutarlı bir devrim hikayesi ortaya koymaya çalışırken argümanları kendi içinde çelişkiler barındırmaktadır (Laitin ve Warner, 1992: 147-148). Yapının tıkanıp noktalarında da Skocpol kurtarıcı olarak ironiye sarılır. Mesela, Rusya Devrimi sonucunda Sovyet Devleti'nde tarımsal alanda ekonomik merkeziyetleşme ve rasyonelleşme beklenir. Ama NEP döneminin tarımı adem-i merkeziyetleştirmesi ve erken Sovyet dönemi kolhozlardaki verimsizlik ironi şeklinde yorumlanır. Yine aynı şekilde Fransız Devrimi'nin başarılı savaşlar sonucunda patlak vermesi de ironiyle açıklanmaktadır (Laitin ve Warner, 1992: 149). Her ne kadar Skocpol devrimlerin nedenlerini başarıyla ortaya koysa da devrimlerin sonuçlarını açıklamakta başarısız olmuştur. Skocpol'ün devrimler sonrası devlet bürokrasisinin güçlenmesi olarak oluşturduğu devrim sonucuna ilişkin iddiaları da tartışmalıdır (Lehmann 1980: 624 aktaran Hobden, 1998: 76). Çünkü, yeni devrimci elitler eski rejimin yöneticilerinden daha kötü bir ortamda kendilerini bulurlar. Savaş ve kıtlık altında devletlerin güçlenmesi çelişkili gibi görülür. Rusya örneğini ele aldığımızda 1917 Ekim Devrimi sonrasında Bolşevikler Çarlık yanlısı ve Batı destekli Beyaz Ordu ile devrimin hemen ertesinde iç savaşa girmiş ve tarım ürünlerine zorla el koymayı öneren 'Savaş Komünizmi' ekonomik politikalarını uygulamaya sürüklenmişlerdir. Başka bir ifadeyle, Bolşevikler'in Rusya'da hakimiyeti ancak 1920'li yılların başlarında kazanılabilemiştir.

Skocpol'ün ideolojiyi yapısal analizin içine almaması yapısal analizinin bir diğer önemli eksiğidir (Sewell, 1985: 57-85). İdeolojinin yapısal içine

eklemlenememesi ciddi sorunlar yaratır. Çünkü ideolojiler devlet gücünün bir meşrulaştırma aracıdır. Skocpol'ün sosyal yapısı o kadar belirleyicidir ki bu deterministlik devrimci liderliği, partileri ve örgütleri yok sayma noktasına kadar ulaşmıştır. Skocpol'e göre ister Marksist ister liberal olsun devrimlerin sonucunda zaten ideolojiler yoğun merkezîyetçi devlet kurumsallığı içinde tahribata uğrar. Ancak Skocpol ideolojileri önemsememesinden dolayı devrimcilerin devrim öncesi hedefleri ve devrim sonucu başarısızlıkları ve de merkezîyetleşme yoluyla bürokrasinin tahribatı dışında kayda değer bir analiz yapmamıştır. Skocpol'ün tam karşıtı bir tez ise sadece aktörlerin fikirlerine odaklanarak 1789 ve 1917'yi açıklamaya çalışan Furet ve Schama'dan gelir (Furet, 1995; Schama, 1990). Furet ve Schama fikirleri üreten yapıyı göz ardı ederek karşıt bir uçtan hatalı bir analiz yapmaktadır (Halliday, 2002: 254). İdeoloji meselesindeki bir diğer önemli mevzu da Skocpol'ün Çin örneğinde yapısal karşılaştırmalı analizinde Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) iradi müdahalesine yaptığı muazzam vurgudur (Skocpol, 2004: 465-505). ÇKP tam da Skocpol'ün yapısal analizinde yok sayılan ideoloji ve örgütün bir birleşimiyle Çinli köylüleri örgütleyerek elverişsiz şartlarda bir ayaklanma ve devrim yarattı. Bu durum ironik bir şekilde irade karşıtı Skocpol'ü Çin örneğinde birdenbire iradeci kılmıştır (Gürel, 2018: 116; Himmelstein ve Kimmel, 1981: 1154).

Skocpol yapısal kavramların tanımlanması noktasında da eleştirilmiştir. Esasında Skocpol'ün açıkladığı üç devrim arasında çok da fazla benzerlik yoktur. Fakat Skocpol'ün kavramları tanımlarken seçtiği yollar onu kendi istediği sonuca götürür. Badie'nin (1992: 323) ifade edişiyile bu üçlü bir şekilde tarihsel sosyolojinin prensiplerinin inkarıdır. Skocpol evrensel bir devlet tanımlaması, evrensel bir tarım eliti tanımlaması ve evrensel bir siyaset-toplum ilişkisi düşüncesiyle, tarihsel sosyolojinin ilkelerinden uzaklaşır. Bu eleştiriyle paralel olarak aslında birçok ortak noktası olan Rusya ve Almanya örneklerini Skocpol devlet kapasitesi bağlamında iki zıt kutupta değerlendirir. Skocpol'e göre, Rusya devlet kapasitesi olarak zayıf, Almanya ise güçlüdür. Alman devleti bu gücünden dolayı devrimci dönüşümün önüne geçebilmiştir. Skocpol'ün bu tezi de birçok problem içermektedir. İlk olarak Skocpol'ün 'devlet kapasitesi' kavramını teorileştirmesi ve ölçme metotları çok yetersiz ve belirsizdir. Örneğin devlet kapasitesi meselesiyle ilgili olarak, hızlı ve başarılı bir sanayi hamlesi gösteren 1917 öncesi Çarlık Rusya'sı köylülüğü ve proletaryayı da devletten tamamen izole etmesi bağlamında zayıf değil, bilakis güçlü bir devlettir (Davidheiser, 1992: 467-468). Skocpol'ün zayıf Rusya önermesi sanki kendi nedensel değişkenlikçi yapısal analizini doğrulamak için yaratılmış gibidir. İlginç bir şekilde Rusya'daki Şubat 1917 Devrimi ile Almanya'daki Kasım 1918 ayaklanması birbirine ciddi şekilde benzemektedir. Her iki devrim de savaş yenilgileri üzerinden gelişerek eski düzeni yıkmaktadır. Dahası Almanya'daki sosyalist alternatif 1923'lere kadar

sürmüştür (Gürel, 2018: 114). Bu bağlamda Laclau, Alman sosyalist devriminin yenilgisini Alman Komünistlerinin ortodoks Marksist anlayışına bağlamaktadır. Yani Alman komünistleri aşırı sınıf indirgemeci bir hatta ilerlemesinden ötürü popüler-demokratik adlandırmalar üzerinden siyaset yapamamış ve Lenin'den farklı olarak sol popülizm ve ittifaklar siyaseti uygulayamayan bu ortodoks Marksist hat, 1930'larda popüler demokratik adlandırmalar üzerinden sağ popülist siyaset yapan Nazizm'e karşı yenilmiştir. Bir başka deyişle Laclau, Alman devriminin iki tarihsel dönemde de doğmamasını Alman komünistlerinin Lenin gibi heterodoks siyasete açık bir parti liderine sahip olmamasına ve bu politikaları uygulayan bir partinin eksikliğine bağlamıştır (Laclau, 1979: 125-132). Bu iradi analiz dolaylı olarak Laclau'nun Rusya ve Almanya örneklerinde yapısal benzerlikleri kabul ettiğini göstermektedir.⁵

Skocpol'e yöneltilen bir diğer eleştiri noktası da 'devrimci özne' meselesiyle ilgilidir. Skocpol'ün analizindeki köylülük ele alan devrimci öznelik ve ideolojik yoksunluk İran Devrimi'ni açıklayamamaktadır. Yine Skocpol'ün 'Devletler ve Toplumsal Devrimler'in Rusya örneğinde işçi sınıfı ve köylülük meselesi Skocpol'ün köylülük indirgemeciliğinden çok daha karmaşıktır. İran Devrimi'yle ilgili olarak Skocpol'ün çalışmasını bitirdiği dönemde İran Devrimi'nin patlak vermesi, İran Devrimi'nin Skocpol'ün teorik modeline uyup uymaması noktasında ilgiyi arttırmıştır. Öncelikle İran Devrimi bir köylü devrimi değil, kent odaklı bir devrimdir. O dönemdeki devlet yönetimine ait bir zayıflık da mevcut değildir. Hatta aksine iyi organize olmuş bir devlet mekanizması mevcuttur. En önemlisi ise devrimde ideolojinin iradenin rolü ön plandadır ve kriz ortamını oluşturacak askeri bir yenilgi olmadan gerçekleşmiştir.⁶ Rusya örneğinde ise gerek 1905 gerekse 1917 Şubat ve Ekim Devrimleri'nde Skocpol Rusya'nın hızlı sanayileşme hamlesi sonucu oluşan kentli işçi sınıfını ve onun köylülükle birleşen dönüştürücü gücünü görmezden gelmektedir. Troçki'ye göre 1917 eski bir aktör olan köylülükle yeni bir devrimci aktör olan proletaryanın yan yana gelip birleşik bir mücadelede iç içe geçmesinden kaynaklıdır (Trotsky, 2008: 38 aktaran Gürel, 2018: 113). Dolayısıyla 1917 köylü ve işçi dinamiklerinin birleşik bir üründür (Gürel, 2018: 113). Bu değerlendirmelere ek olarak, Ekim Devrimi'nin devrimci dinamiği aslında Lenin'in hegemonik siyasetinin işçileri, askerleri ve köylüleri bir hegemonik halkada birleştirme kapasitesinde yatmakta olduğu düşünülebilir (Alavi, 1965: 245).

Son olarak Skocpol'ün uluslararası sistem kavramsallaştırmasına değinmek gerekir. Skocpol'ün uluslararası bağlamında da değindiğim üzere Skocpol'ün kavramsallaştırmaya çalıştığı uluslararası sistem (neo)realist uluslararası teorinin önemli etkisi altındadır. Bunun yanında savaş merkezli bir analiz yaptığı için tutarlılık sorunları barındırmaktadır. Karşılaştırmalı devrim analizi ise daha

önce de belirttiğim üzere Skocpol'ün aşırı determinist bakış açısı yüzünden tutarsızlıklar içermektedir (Hobden, 1998: 173-175). Ancak Skocpol'ün realizmden etkilenecek uluslararası sistem kavramsallaştırma çabası içine girmesinin realizmi güçlendirdiği savına da ulaşmak çok güçtür. Her şeyden önce Skocpol realizmin iç ve dış politika sınırlarını yıkmaktadır. Skocpol realizmin hazır verili tarihsellikten arındırılmış devlet kuramı yerine tarihsel sosyolojik hatlar üzerinden giden bir devlet teorisi ortaya koymaya çalışmaktadır. Dolayısıyla sosyal teorinin bütünsel düşünülmesi gerekliliğini Skocpol yapısal analizinin tüm eksikliklerine rağmen başarılı bir şekilde ortaya koymaktadır. Tarihsel sosyolojik analizin uluslararası sistem kavramsallaştırmasını realist uluslararası teoriyi eklektik şekilde eklemeyerek yapma hatası sadece Skocpol'e özgü bir hata değildir. Realizm etkisi Micheal Mann'ın (1986) *The Sources of Social Power* ve Charles Tilly'nin (1990) *Coercion, Capital and European States* gibi Weberci düşünürlerin temel eserlerine de getirilen bir eleştiridir (Hobden, 1998: 185). Weberci tarihsel sosyolojiyi uluslararası ilişkiler bağlamında Hobson iki dalgada analiz eder (Hobson, 2002: 70-78). Hobson, Skocpol'ün de içinde bulunduğu ilk dalgayı neorealizmin modifiye edilmiş bir versiyonu olarak görür. İkinci dalga ile ilgili olarak ise Hobson daha çok kendi kuramı üzerinden değerlendirmelerde bulunur. Hobson analizine sadece devletler sistemini değil, dünya ekonomisini, toplumsal sınıfları ve devletin bu sınıflarla ilişkisini de ekler (Yalvaç, 2013: 9). Hobson, Skocpol ve Gilpin'in kuramları arasında şaşırtıcı benzerlikler ortaya koymaktadır (Hobson, 2002: 67-73). Skocpol ve Gilpin Waltz'un neorealist kuramının birinci ve üçüncü katmanı olan 'uluslararası anarşi' ve 'gücün eşitsiz dağılımı' önermelerini örtülü olarak kabul etmiştir. Waltzcu neorealizm ile asıl ayrışma ikinci katman olan 'birimlerin karakteri' savında oluşan uzlaşmazlıktır. Waltz'a göre bütün devletler fonksiyonel olarak birbirlerine benzer. Çünkü bütün devletler uluslararası sistem içinde sosyalleşir ve birbirlerini taklit eder. Taklit etmedeki başarısız olan devletler diğerleri karşısında kırılmalı ve güçsüz hale gelirler. Bu sorunu çözmek isteyen güçsüz devletler güçlü devletleri taklit ederler. Sonuç olarak Waltz'a göre devletler fonksiyonel olarak aynı şekilde hareket ederler ve bağımsız değişkenler üretmezler (Waltz, 1979: 92, 118, 128). Bu analizin sonunda gelinen son nokta Hobson'un (2002: 68) deyişle devlet teorisi olmayan bir devlet merkezciliktir ve bu teorizsizliği besleyen iç etkenlerin uluslararası sistem üzerinde hiçbir etki oluşturamamasıdır. Hobson'a göre, Skocpol ve Gilpin devletin kara kutusunu açmış olsa da tarihsel sosyolojik, realizmden uzak bir teoriyi geliştirememiş ve nihayetinde realizmi yeniden üretmişlerdir (Hobson, 2002: 68, 68-71).⁷ Skocpol'de Gilpin'deki gibi iç güçler belirleyici veya otonom bir değişken olarak değil uluslararası anarşiye müdahale edici bir değişken, Türkçe yaygınlaşan ismiyle 'ara değişken' (*intervening variable*) olarak tasarlanmıştır; ki bu müdahalecilik neorealist anarşinin

determinizmini ortadan kaldırmaz, sadece modifiye eder. Dolayısıyla Skocpol sosyal güçlere dayanan kompleks bir devlet-toplum ilişkisi ve nihayetinde devlet kuramı geliştirmek isterken aslında gayri ihtiyari olarak neorealizme yaslandığı ölçüde devlet kuramını analizinden dışlar (Hobson, 2002: 73). Hobson ana akım uluslararası ilişkiler teorilerini eleştirirken iki temel kavram kullanır: Kronolojikfetişçilik (*Chronofetishism*) ve zamanmerkezcilik (*Tempocentrism*) (Hobson, 2002: 5-13). Anadilinde *Chronofetishism* ve *Tempocentrism* olarak Hobson tarafından literatüre sunulan iki kavram uluslararası ilişkilerin tarihsel sosyolojisinin en önemli kavramlarının arasında gösterilebilir. Bu iki kavramı Türkçe'ye 'Kronolojikfetişçilik' ve 'Zamanmerkezcilik' olarak çevirmeyi bu çalışmanın yazarı uygun bulmaktadır. *Chronofetishism* temel olarak şimdiki tarihsel bağlamından çıkararak şimdiki yani şimdiki zamana sonsuzluk ve tüm otonomi kazandırma. Bir başka ifadeyle, şimdiki tarihsel olarak şekillenen bir süreç olarak değil, donuk ve fetişleşmiş bir şimdi olarak değerlendirmektir. Fetişleşmiş şimdi sosyal değişimin de olmayacağı anlamına gelmektedir. Fukayama'nın tarihin sonu tezi ve Waltz'un sonsuzlaşmış anarşi miti *Chronofetism* sayılabilecek başlıca örneklerdir. *Tempocentrism* ise geçmişe kronolojikfetişçi gözlüklerle bakmaktır. Yani patika bağıllığı (*path dependency*) kavramının Hobson'a göre tersine çevrilmiş bir bakışıdır. Böylece geçmiş olaylar şimdiki doğrulamaya yarayacak araca dönüşmektedir. Tarihin araştırmış bu biçimi tarihsel sosyolojinin temel ilkelerine aykırıdır. Sparta ve Atina arasındaki rekabeti neorealistlerin Sovyetler Birliği ve ABD arasındaki rekabete benzeterek açıklamaya çalışmasını Hobson zamanmerkezci (*Tempocentric*) olarak değerlendirir (Hobson, 2002: 3-20). Skocpol'ün analizi de kronolojikfetişçi ve zamanmerkezci hatalara düşmektedir. Skocpol'ün neorealist anarşi çerçevesini dolaylı olarak kabul etmesi kronolojikfetişçilik eleştirisini üstüne çekmesine yetmektedir. Her ne kadar yapısal bir benzerlik olsa da Skocpol'ün üç devrim kıyası zamanmerkezcilik sorunlarını açıkça barındırmaktadır. Üç devrim de farklı tarihsel ve sosyal hatlar üzerinden oluşmuştur. Yapısal analizi doğrulamak için tarihi zorlamak elbette zamanmerkezcilik olarak değerlendirilecektir (Hobson, 2002: 72).

Sonuç

Theda Skocpol ilk bakışta birbirine uyumsuz gibi görünen üç devrime, makro nedensel bir karşılaştırmalı analiz yöntemiyle kendi paradigması içinde tutarlı bir şekilde ışık tutmuştur. Elbette kullandığı aşırı yapısalcı analiz kendi içinde birçok sorun barındırmaktadır. İradenin, ideolojilerin, devrimci grupların ve liderlerin ortadan kalkmış olması Skocpol'ün yapısalcı analizinin en önemli sorunudur. Skocpol'ün çalışmasını bitirdiği dönemde İran Devrimi'nin patlak vermesi, İran Devrimi'nin Skocpol'ün teorik modeline uyup uymaması

noktasında birçok eleştiriye neden olmuştur. Ancak bütün bunların ötesinde, Skocpol çalışmasında yaptığı vurgularla farklı siyasal yaklaşımları derinden etkilemektedir. Bu anlamda, 'Devletler ve Toplumsal Devrimler' ciddi bir tartışma platformu olmuştur. Skocpol'ün katkılarında biri de devlete özerk bir konum vererek, devlet tartışmalarını tekrar literatürün gündemine sokmasıdır. Her ne kadar Skocpol devleti potansiyel özerk bir şekilde değerlendirse de sınıflardan tamamen izole bir devlet anlayışını benimsememektedir. Toplumların sınıfsal yapısı, sınıf ittifakları, egemen sınıfın devrimci kriz anında yönetici devlet elitlerine sırt çevirmesi, Skocpol'ü sınıf tınılı bir Weberci devlet anlayışına sürüklemiş görünmektedir. Skocpol Weberci tarihsel sosyolojik çalışma alanının güçlenmesinde muazzam katkılar yapmıştır. Skocpol'e göre tarihsel sosyolojinin önemi, büyük ölçekli sosyal yapıların kendi doğasının ve etkilerinin ve de toplumdaki temel değişim dinamiklerinin açıklanmasını incelediği ölçüde daha iyi anlaşılabilir (Skocpol, 1984: 4). Değişimi inceleyen makro ölçekli tarihsel olarak temellenmiş sorular yine Skocpol'e göre sosyolojinin klasik düşünürleri Marx, Tocqueville, Durkheim ve Weber'in 1950'li ve 1960'lı yıllarda ABD'de unutulmuş miraslarının tekrar gün yüzüne çıkmasıyla tarihsel sosyolojik bir bakış açısıyla cevaplanabilir (Skocpol, 1984: 1-5).

Skocpol'ün bir diğer önemli katkısı da uluslararası ilişkileri tarihsel sosyolojiyle bütünleştirmesidir. Skocpol'un 'Devletler ve Toplumsal Devrimler' çalışmasına kadar Tarihsel Sosyoloji, iç politika mevzularına odaklandırılmış ve uluslararası ilişkilerden yalıtılmış bir şekilde değerlendirilmekteydi. Skocpol devletlerarası rekabetin, savaşların toplumsal devrimlerdeki belirleyici yönünü vurgulayarak bir anlamda Sosyoloji ve Uluslararası İlişkiler'in bir bütün halinde incelenmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Disiplinler arası çalışmanın çok yoğun bir eğilim taşıdığı bu günlerde disiplinler bütünleşme çok yeni bir şey olarak düşünülmemelidir. Yine de Skocpol bu bütünleşmenin önemini kırk yılı aşkın bir süre önce vurgulamıştır. Her ne kadar Skocpol'ün uluslararası bağlamda kullandığı argümanlar neorealist yaklaşımlara benzer gözükse ve bu anlamda ciddi sorunlar barındırsa da; suni iç ve dış politika ayırımına Skocpol'ün meydan okuması, belki de bu anlamda bir ilk olması açısından önemlidir. Neorealist anarşi perspektifinin dışına çıkamasa da Skocpol devletin kara kutusunu açmıştır. Uluslararası ilişkileri sosyolojik bir bakış açısıyla inceleyip devlet teorisi tartışmalarını uluslararası ilişkiler disiplinine kazandıran öncülerden birisidir. Sonuç olarak Skocpol bize toplumsal teorinin gerçekliğin farklı boyutlarının bir etkileşimi olduğunu hatırlatmakta ve tarihsel sosyoloji ile uluslararası ilişkilerin bütünleşmesine katkı sağlamaktadır. Bu açıdan fikirleri daha yıllar boyunca güncelliğini yitirmeyecek gibi görünmektedir.

Sonnotlar

- ¹ Charles Tilly'nin eleştirisi kitabın 1999 tarihli orijinal baskısında kapak notu olarak belirtilmiştir. Bkz. (Skocpol, 1999).
- ² Yapısalcı Marksizm ve Neorealizmin eleştirisi üzerine, bkz. (Ashley, 1984: 225-286).
- ³ Üç karşılaştırmalı yöntemin ve bu yöntemler arasındaki melez örneklerin ayrıntılı bir incelemesi için, bkz. (Skocpol ve Somers, 1980: 174-197).
- ⁴ P. Evans, D. Rueschemeyer ve T. Skocpol'ün editörlüğünde (New York and Cambridge: Cambridge University Press, 1985) ortaya çıkan kitap 'toplum' merkezli teorilere karşı 'devleti', devletin toplumu dönüştürücü rolünü ve tarihsel toplumsal yapıların devlet üzerine etkilerini inceleyen bir dizi makaleden oluşmaktadır. 1982 yılındaki Mount Kisco, New York'daki devlet teorileriyle ilgili bir konferansın devamı olan kitap projesi, 1983 Nisan'ında P. Evans, A. Hirsman, P. Katzenstein, I. Katznelson, S. Krasner, D. Rueschemeyer, T. Skocpol, C. Tilly'den oluşan bir akademisyen araştırma grubuyla 'Research Planning Committee on States and Social Structures' isminde bir araştırma önerisi olarak diğer başka akademisyenlerin de katılımıyla devlet ve sosyal yapıları inceleyen derleme bir kitap olarak ilk baskı 1985 yılında yapılmıştır.
- ⁵ Ortodoks Marksizm kavramı tartışmalı bir kavramdır. Marks'ın kavramlarına sadakat olarak değerlendirebilecek bir yorum da mevcuttur. Ama yine de bu makalede Laclau'nun tanımlamasıyla devam etmeyi uygun buldum. Alternatif bir tanımlama için. Bkz. <https://mronline.org/2020/07/21/emancipation-and-science-ernest-mandel-25-years-later/>
- ⁶ Skocpol İran Devrimi'nin ertesinde yazdığı makalesinde İran Devrimi'nin 'Devletler ve Toplumsal Devrimler'deki oluşturduğu devrim kuramıyla çelişkilerine yönelik özeleştireli de kapsayan bir değerlendirme yapmaktadır. Ancak Skocpol belirtmektedir ki: 'Devletler ve Toplumsal Devrimler'de oluşturulan kuramın her zaman ve mekânda geçerli nedensel bir sonuç üretmediğini kitabın içinde de açıkça vurgulamıştır. Skocpol'e göre utanılacak bir durum yoktur. Çünkü Skocpol yapısalcı bir yöntemin diğer devrimleri anlamaya yarayacağını belirtmiştir. Yani Devletler ve toplumsal devrimlerde ortaya çıkan nedensel konfigürasyonların her devrimde kullanılmasını önermemiştir (Skocpol, 1982: 268). Zaten zamandan ve mekândan soyutlanmış nedensel totalite konfigürasyonları oluşturmak tarihsel sosyolojinin de ilkelerine aykırıdır. Skocpol'ün İran Devrimi'ni yapısalcı bir metotla incelediği makalesi, kendisinin de kabullendiği üzere Skocpol'ü daha önce yapısal analizinde ihmal ettiği 'fikirlerin ve kültürün' etkisini de içine alarak, özeleştirel önemli bir çalışma olmuştur. Bkz. (Skocpol, 1982: 265-283).
- ⁷ Gilpin'in Waltzcu neorealist fikirleri revizyon dahilinde yeniden üretmesi yazarın iki temel eserinden takip edilebilir: 'American Gücü ve Çokuluslu Şirket' (*U.S. Power and Multinational Corporation*) ve 'Dünya Politikası'nda Savaş ve Değişim' (*War and Change in World Politics*). Gilpin temel olarak adapte olmaya yatkın devletlerin

(Uluslararası ekonomik ve politik sisteme adaptasyon) yani lider devletleri taklit etmede başarılı devletlerin uluslararası sistemde yükseleceğini ve tam adapte olamayanların ise düşeceklerini iddia etmektedir. Gilpin'in büyük güçlerin yükselişi ve düşüşü argümanı ise devletlerin diğer devletlere karşı sürekli güçlerini genişletme çabası içinde olduklarını vurgular. Bu güç geliştirme çabası iç engeller tarafından (*domestic fetters*) meydan okumaya tutuluncaya kadar devam eder. İç engelleri veya iç muhalefeti ekonomik, teknolojik yenilenmeyle aşan devletler özne devlet gücü yüksek devletler olarak tanımlanır. İç engellerin basıncına dayanamayan devletler uluslararası anarşik devletler arası rekabet ortamında pozisyonlarını kaybederler (Gilpin, 1981: 160-162). Gilpin iç politikayı da eklektik biçimde neorealist argümanı ile birleştirerek, 1873 yılından başlayarak İngiliz hegemonyasının düşüşünü ve 1973 yılından başlayarak Amerikan hegemonyasının düşüşünü incelemektedir (Gilpin, 1975).

Kaynakça

- Alavi H (1965). Peasants and Revolution. *Socialist Register*, 1(2), 241-277.
- Ashley R (1984). The Poverty of Neorealism. *International Organization*, 38(2), 225-286.
- Badie B (1992). Comparative Analysis and Historical Sociology. *International Social Science Journal*, 44(3), 319-327.
- Cammack P (1989). Bringing the State Back in? *British Journal of Political Science*, 19(2), 261-290.
- Carter J, M Bernhard ve G Palmer (2012). Social Revolution, the State, and War: How Revolutions Affect War-Making Capacity and Interstate War Outcomes. *The Journal of Conflict Resolution*, 56(3), 439-466.
- Chamberlein W H (1935). *The Russian Revolution 1917-1918, Vol. 1: From the Overthrow of the Tsar to the Assumption of Power by the Bolsheviks*. Princeton: Princeton University Press.
- Coccia M (2019). Theories of Revolution. İçinde: A Farazmand (der) *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-31816-5_3707-1. Son erişim tarihi, 23.02.2021.
- Davidheiser E B (1992). Strong states, weak states: the role of the state in revolution. *Comparative Politics*, 24(4), 463-475.
- De Jong A (2020). Emancipation and science: Ernest Mandel 25 Years Later. *Monthly Review Online*, 21 July. Son erişim tarihi, 11/05/2021.
- Zeyrek D (2012). Savaş Değil Barış. *Radikal*, 19 Ekim. Son erişim tarihi, 21/10/2012.
- Delanty G ve E F Isin (2003). Introduction: Reorienting Historical Sociology. İçinde: G Delanty ve E F Isin (der), *Handbook of Historical Sociology*, London: Sage Press.
- 726 Dinç D (2021) Theda Skocpol'un Sosyal Teoriye Bütüncül Katkısı: Devletler, Devrimler ve Uluslararası Bağlam, *Mülkiye Dergisi*, 45(3), 699-729.

Evans P, Rueschemeyer D & T Skocpol (1985). On the Road Toward a More Adequate Understanding of the State. İçinde: P Evans, D Rueschemeyer & T Skocpol (der) *Bringing the State Back In*, Cambridge: Cambridge University Press, 347-367.

Furet F (1995). *Le Passe d'une Illusion*. Paris: Laffont.

Gilpin R (1975). *U.S. Power and the Multinational Corporation*. New York: Basic Books.

Gilpin R (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gürel B (2018). Theda Skocpol'un Devrim Kuramının Eleştirel Bir Analizi. İçinde: F. Yalvaç (der), *Tarihsel Sosyoloji ve Uluslararası İlişkiler*, Ankara: Nika Yayınevi.

Halliday F (2002). For an international sociology. İçinde: S. Hobden and J. M. Hobson (der), *Historical Sociology of International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press.

Himmelstein J L ve M. S. Kimmel (1981). Review Essay: States and Social Revolutions: The Implications and Limits of Skocpol's Structural Model. *American Journal of Sociology*, 86(5), 1145-1154.

Hobden S (1998). *International Relations and Historical Sociology: Breaking Down Boundaries*. New York: Routledge.

Hobson J M (2002). The two waves of Weberian historical sociology in international relations. İçinde: S. Hobden and J. M. Hobson (der), *Historical Sociology of International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press.

Hobson J M (2002). What's at stake in 'bringing historical sociology back into international relations'? Transcending 'chronofetishism' and 'tempocentrism' in international relations. İçinde: S. Hobden and J. M. Hobson (der), *Historical Sociology of International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press.

Hobson J G Lawson & J Rosenberg (2010). Historical Sociology. İçinde: R. A. Denemark (der), *The International Studies Encyclopedia*, London: Wiley-Blackwell.

Huntington S P (1968). *Political order in changing societies*. New Haven, CT: Yale University Press.

Koselleck R (2020). *Kavramlar Tarihi: Politik ve Sosyal Dilin Semantiği ve Pragmatiği Üzerine Araştırmalar*. Çev. A. Dirim, İstanbul: İletişim.

Laclau E (1979). *Politics and Ideology in Marxist Theory: Capitalism, Fascism, Populism*. London: Verso.

Laitin D D ve C M Warner (1992). Structure and Irony in Social Revolutions. *Political Theory*, 20(1), 147-151.

Diñç D (2021) Theda Skocpol'un Sosyal Teoriye Bütüncül Katkısı: Devletler, Devrimler ve Uluslararası Bağlam, *Mülkiye Dergisi*, 45(3), 699-729. 727

Mann M (1986). *The Sources of Social Power, Volume I: A History of Power from the Beginning to AD 1760*. Cambridge: Polity Press.

Mill J S (1970). Two Methods of Comparison. İçinde: A Etzioni ve F L Du Bow (der), *Comparative Perspectives: Theories and Methods*. Boston: Little Brown, 210-213.

Moore B (2010). *Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lord and Peasant in the Making of the Modern World*. Boston: Beacon Press.

Poulantzas N (1976). The Capitalist State: A Reply to Miliband and Laclau. *New Left Review*, 95(1), 63-83.

Poulantzas N (2000). *State, Power, Socialism*, London: Verso.

Rosenau J N (1964). Internal war as an international event. İçinde: J N Rosenau (der), *International aspects of civil strife*, Princeton: Princeton University Press, 45-91.

Rupert M (2010). Marxism and Critical Theory. *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. İçinde: T Dunne, M Kurki ve S Smith (der), Oxford: Oxford University Press.

Schama S (1990). *Citizens: A Chronicle of the French Revolution*. New York: Vintage Books.

Sewell W H (1985). Ideologies and Social Revolutions: reflections on the French case. *The Journal of Modern History*, 57(1), 57-85.

Skocpol T (1977). Wallerstein's World Capitalist System: A Theoretical and Historical Critique. *American Journal of Sociology*, 82(5), 1075-1090.

Skocpol T (1982). Rentier State and Shi'a Islam in the Iranian Revolution. *Theory and Society*, 11(3), 255-283.

Skocpol T (1984). Emerging Agendas and Recurrent Strategies in Historical Sociology. İçinde: T Skocpol (der), *Vision and Method in Historical Sociology*, Cambridge: Cambridge University Press, 356-392.

Skocpol T (1984). Sociology's Historical Imagination. İçinde: T Skocpol (der), *Vision and Method in Historical Sociology*, Cambridge: Cambridge University Press, 1-22.

Skocpol T (1985). Bringing the State Back. İçinde: P Evans, D Rueschemeyer & T Skocpol (der) *Bringing the State Back In*, Cambridge: Cambridge University Press, 3-44.

Skocpol T (1988). Social Revolutions and Mass Military Mobilization. *World Politics*, 40(2), 147-168.

Skocpol T (1993). America's First Social Security System: The Expansion of Benefits for Civil War Veterans. *Political Science Quarterly*, 108(1), 85-116.

Skocpol T (1998). Did the Civil War Further American Democracy? A Reflection on the Expansion of Benefits for Union Veterans. İçinde: T Skocpol, G Ross, T Smith & J E Vichniac (der), *Democracy, Revolution and History*, Ithaca&London: Cornell University Press, 73-101.

Skocpol T (1999). *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia and China*. Cambridge: Cambridge University Press.

Skocpol T (2004). *Devletler ve Toplumsal Devrimler: Fransa, Rusya ve Çin'in Karşılaştırmalı Bir Çözümlemesi*. Çev. S Erdem Türközü, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Skocpol T ve M Somers (1980). The Uses of Comparative History in Macrosocial Inquiry. *Comparative Studies in Society and History*, 22(5), 174-197.

Tilly C (1990). *Coercion, Capital and European States, AD 990-1992*. Oxford: Blackwell.

Vergin N (2003). *Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Wallerstein I (1974). *The Modern World System; Capitalist Agriculture and the Origins of the World Economy in the Sixteenth Century*. New York: Academic Press.

Waltz K (1979). *Theory of International Politics*. New York: McGraw-Hill.

Wood E M (1997). Labor, the State and Class Struggle, *Monthly Review*, 49(3), 1-17.

Tiruneh G (2014). Social Revolutions: Their Causes, Patterns, and Phases, *SageOpen*, 4(3), 1-12.

Türk D (2018). Arendt, Devrim ve Egemenlik: "Başlangıçta Söz Vardı". *Mülkiye Dergisi*, 42(2), 183-207.

Yalvaç F (2013). Tarihsel Sosyoloji ve Uluslararası İlişkiler: Jeopolitik, Kapitalizm ve Devletler Sistemi. *Uluslararası İlişkiler*, 10(38), 3-28.